กระทรวงพาณิชย์
Ministry of Commerce

TPSO
สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
Trade Policy and Strategy Office

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการค้าสินค้ากุ้ง

กองนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตร
สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
กระทรวงพาณิชย์

บทสรุปผู้บริหาร
รายงานการศึกษา “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการค้าสินค้ากุ้ง”

อุตสาหกรรมกุ้งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้และสร้างอาชีพให้กับคนไทยจำนวนมาก ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการส่งออกกุ้งของไทยอยู่ในกลุ่ม 1 ใน 4 ผู้นำการส่งออกกุ้งของโลก ด้วยมูลค่าการส่งออกกว่า 3 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ สร้างอาชีพและรายได้ให้เกษตรกร ผู้ประกอบการ และแรงงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การเพาะเลี้ยง การแปรรูป ไปจนถึงการตลาดในห่วงโซ่อุปทานมากกว่า 2 ล้านคน กุ้งจึงเป็นหนึ่งในสินค้าส่งออกสำคัญที่มีบทบาทต่อครัวเรือนของไทยและมีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยมาอย่างยาวนาน และด้วยมาตรฐานการผลิตการเพาะเลี้ยงกุ้งน้ำจืดและกุ้งทะเลในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย จึงส่งผลให้สินค้ากุ้งของไทยได้รับการยอมรับและเป็นหนึ่งในผู้นำการส่งออกกุ้งระดับโลก

ตั้งแต่ปี 2544-2555 ไทยเคยติดอันดับการเป็นผู้ส่งออกกุ้ง “อันดับหนึ่ง” ของโลก กล่าวคือในปี 2555 ไทยมีมูลค่าการส่งออกกว่า 3,124.249 ล้านเหรียญสหรัฐ มีสัดส่วนกว่าร้อยละ 16.5 ของมูลค่าการส่งออกกุ้งทั้งหมดของโลก อย่างไรก็ดี ในปี 2556-2558 ไทยเผชิญกับการระบาดของโรคตายด่วน (Early Mortality Syndrome: EMS) ส่งผลกระทบให้ผลผลิตกุ้งของไทยลดลงกว่าร้อยละ 50 ทำให้ไทยมีวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อการส่งออก ตลาดหลักหันไปหาซื้อจากประเทศคู่แข่ง เช่น เอกวาดอร์ อินเดีย และเวียดนาม ทำให้การส่งออกกุ้งของไทยลดลงอยู่ที่อันดับ 5 ของโลก รองจากอินเดีย เวียดนาม เอกวาดอร์ และจีน ปัญหาดังกล่าวยืดเยื้อและสร้างความเสียหายจนถึงปัจจุบัน

จากผลผลิตกุ้งเลี้ยงทั่วโลกในปี 2566 มีปริมาณ 5.07 ล้านตัน ลดลงร้อยละ 0.76 เทียบกับปี 2565 (5.109 ล้านตัน ในปี 2565) และจากข้อมูลผลผลิตกุ้งเลี้ยงโลกในช่วงปี 2556-2566 พบว่าเอกวาดอร์และจีน มีผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และปี 2566 เอกวาดอร์และจีนมีสัดส่วนการผลิตเกือบถึงร้อยละ 50 ของผลผลิตกุ้งเลี้ยงทั่วโลก สำหรับไทยในช่วงระยะเวลา 10 ปี (2556-2566) มีผลผลิตกุ้งเลี้ยงค่อนข้างคงที่ประมาณ 0.27 ล้านตัน และคาดการณ์ว่าจะลดลงเป็น 0.23 ล้านตัน ในปี 2567 สะท้อนถึงปัจจัยหลายประการที่อาจส่งผลกระทบต่อการผลิต เช่น ข้อจำกัดทางทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการเลี้ยงกุ้ง การระบาดของโรคหรือปัญหาด้านสุขภาพของกุ้งที่กระทบต่อการผลิตในระยะยาว ขาดการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ การจัดการที่ไม่เหมาะสม หรือแม้แต่ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาจเป็นอุปสรรคในการขยายผลผลิตของอุตสาหกรรมกุ้งในประเทศ ทั้งนี้ ในปี 2566 ประเทศที่มีผลผลิตและอัตราการเปลี่ยนแปลงผลผลิตกุ้งมากที่สุดในโลก 3 อันดับแรก ได้แก่ เอกวาดอร์ จีน และอินเดีย โดยมีอัตราผลผลิตเติบโตเฉลี่ย 5 ปีที่ร้อยละ 15.3, 13, และ 3.8 ตามลำดับ ตามลำดับ สำหรับไทยผลผลิตส่วนใหญ่เป็นกุ้งทะเลที่มาจากการเพาะเลี้ยง โดยมีปริมาณกุ้งแวนนาไมมากที่สุด รองลงมาคือ กุ้งกุลาดำ ส่วนที่เหลือเป็น กุ้งแชบ๊วย กุ้งโอคัก และกุ้งอื่นๆ โดยจังหวัดที่มีปริมาณผลผลิตมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สุราษฎร์ธานี จันทบุรี และฉะเชิงเทรา

การส่งออกกุ้งโลก ในปี 2566 ประเทศที่มีการส่งออกกุ้งสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ เอกวาดอร์ อินเดีย เวียดนาม จีน และอินโดนีเซีย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25.5 , 17.3, 10.3, 6.8 และ 6.1 ของมูลค่าการส่งออกกุ้งของทั้งโลก ตามลำดับ สำหรับไทยส่งออกเป็นอันดับที่ 6 ของโลก มูลค่า 1,315.20 ล้านเหรียญสหรัฐ ลดลงร้อยละ 12.5 เมื่อเทียบกับปีก่อน (ที่มูลค่า 1,503.90 ล้านเหรียญสหรัฐ) และมีสัดส่วนการส่งออกกุ้งคิดเป็นร้อยละ 4.6 ของมูลค่าการส่งออกกุ้งของทั้งโลก โดยประเภทกุ้งที่ไทยส่งออกมาก ได้แก่ ประเภทกุ้งปรุงแต่งหรือทำไว้ไม่ให้เสีย และประเภทกุ้งมีชีวิต สด แช่เย็น และแช่แข็ง ในภาพรวม พบว่าไทยมีลักษณะการส่งออกคล้ายกับเวียดนาม กล่าวคือ มีสัดส่วนการส่งออกกุ้งแช่แข็งและกุ้งแปรรูปในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่าทั้งสองประเทศต่างมุ่งเน้นตลาดที่ต้องการสินค้าแปรรูปและสินค้าที่มีอายุการเก็บรักษานาน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคในประเทศที่มีความต้องการกุ้งแช่แข็งและกุ้งแปรรูปสูง เช่น สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น

กรณีศึกษาการผลิตและการค้าสินค้ากุ้งในต่างประเทศ

- **ประเทศเอกวาดอร์** ในปี 2566 เอกวาดอร์เป็นผู้ส่งออกกุ้งอันดับ 1 ของโลก ข้อมูลจาก Trade map พบว่า เอกวาดอร์ส่งออกกุ้งเป็นมูลค่า 7,253.1 ล้านเหรียญสหรัฐ ลดลงร้อยละ 10.3 จากปีก่อนหน้า (ที่ 8,086.825 ล้านเหรียญสหรัฐ) มีปริมาณ 1.2 ล้านตัน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.6 จากปีก่อนหน้า) ตลาดส่งออกสำคัญของเอกวาดอร์ ได้แก่ จีน สหรัฐฯ ฝรั่งเศส ทั้งนี้ การที่เอกวาดอร์พึ่งพาตลาดจีนเป็นหลัก และมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศจีน ส่งผลให้การส่งออกกุ้งไปยังจีนลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะในปี 2563 การส่งออกลดลงถึงร้อยละ 9 อย่างไรก็ตาม เอกวาดอร์สามารถชดเชยการสูญเสียจากตลาดจีนด้วยการเพิ่มการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา โดยในปี 2563 และ 2564 มูลค่าการส่งออกกุ้งจากเอกวาดอร์ไปยังสหรัฐฯ เติบโตขึ้นถึงร้อยละ 51 และ 81 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเอกวาดอร์ให้ความสำคัญในการขยายตลาดส่งออกไปยังสหรัฐฯ มากขึ้น ทั้งนี้อุตสาหกรรมกุ้งของเอกวาดอร์พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา สภาพภูมิอากาศที่เอื้อต่อการเพาะเลี้ยงกุ้ง รวมถึงแหล่งน้ำเค็มที่มีความสมบูรณ์ ส่งผลให้การเพาะเลี้ยงกุ้งในประเทศมีประสิทธิภาพสูงและสามารถผลิตได้ตลอดทั้งปี ระบบการผลิตกุ้งของเอกวาดอร์ถือเป็นระบบการเลี้ยงแบบธรรมชาติที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตของกุ้งพันธุ์พื้นถิ่น ซึ่งทำให้ผลผลิตมีคุณภาพสูงทนทานต่อโรค ความสำเร็จของการเพาะเลี้ยงกุ้งในเอกวาดอร์มาจากการผสมผสานระหว่างการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้มีแนวคิดในการนำเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) มาใช้ในการตรวจสอบย้อนกลับ ภายใต้ระบบนิเวศน์ IBM Food Trust รวมทั้ง ให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทำให้สามารถขยายตลาดไปยังกลุ่มประเทศในยุโรปและสหรัฐฯ ได้อย่างต่อเนื่อง และยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์กุ้งของเอกวาดอร์ในตลาดโลก

- **ประเทศอินเดีย** ในปี 2566 อินเดียเป็นผู้ส่งออกกุ้งอันดับ 2 ของโลก มูลค่า 4,914.4 ล้านเหรียญสหรัฐ ลดลงร้อยละ 11.3 จากปีก่อนหน้า (ที่ 5,538.06 ล้านเหรียญสหรัฐ) มีปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 717,609 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จากปีก่อนหน้า (ที่ 707,498 ตัน) อินเดียมีราคาต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลกในทุกประเภทสินค้า ตลาดส่งออกสำคัญของเอกวาดอร์ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา จีน ญี่ปุ่น เวียดนาม และแคนาดา โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จของอินเดียคือการปรับปรุงกระบวนการเพาะเลี้ยงกุ้งอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ เช่น การเลี้ยงกุ้งในระบบความหนาแน่นสูง และการจัดการคุณภาพน้ำที่ทันสมัย เพื่อควบคุมสภาวะแวดล้อมให้เหมาะสม ลดอัตราการตายของกุ้ง นอกจากนี้ อินเดียยังได้เพิ่มมาตรการควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อย่างเข้มงวด เพื่อให้กุ้งที่ส่งออกได้มาตรฐานสากล ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือการเพาะเลี้ยงกุ้งพันธุ์ที่ทนต่อโรคและสภาพแวดล้อมที่ท้าทาย ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงจากการเกิดโรคระบาดในฟาร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลอินเดียยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงกุ้งผ่านนโยบาย "Made in India Shrimp" ซึ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าภายในประเทศ รวมถึงการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการขยายตลาดส่งออกไปยังประเทศใหม่ๆ รวมถึง เน้นการให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับมาตรฐาน Best Aquaculture Practices (BAP) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากรและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระบบการผลิตอย่างยั่งยืน

- **ประเทศเวียดนาม** ในปี 2566 เวียดนามเป็นผู้ส่งออกกุ้งอันดับ 3 ของโลก มูลค่า 2,921.60 ล้านเหรียญสหรัฐ ปริมาณ 315,579 ตัน ลดลงร้อยละ 27.16 จากปีก่อนหน้า (ที่มีมูลค่า 4,011.20 ล้านเหรียญสหรัฐ) มีปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 315,579 ตัน ลดลงร้อยละ 23.29 จากปีก่อนหน้า (ที่ 411,418 ตัน) ตลาดส่งออกสำคัญของเวียดนาม ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ จีน และออสเตรเลีย ทั้งนี้ เวียดนามได้พัฒนาอุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงกุ้งอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นในตลาดโลก มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและปรับปรุงกระบวนการเพาะเลี้ยง เช่น ระบบการเลี้ยงกุ้งความหนาแน่นสูง (High-Density Farming) เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีการนำเทคโนโลยีการตรวจสอบคุณภาพน้ำและการควบคุมการให้อาหารแบบอัตโนมัติเข้ามาใช้ในการจัดการฟาร์ม ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต นอกจากนี้ เวียดนามยังให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนากุ้งพันธุ์ใหม่ที่ทนต่อโรคและสภาพแวดล้อมที่ท้าทาย โดยเฉพาะการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคในฟาร์มซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในอุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงกุ้งทั่วโลก นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ออกนโยบายส่งเสริมการเพาะเลี้ยงกุ้งที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนเกษตรกรให้ใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และควบคุมการใช้ยาปฏิชีวนะเพื่อลดความเสี่ยงต่อสุขภาพผู้บริโภค สำหรับการขยายพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้ง รัฐบาลเวียดนามได้วางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมกุ้งสู่โมเดลอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชั้นสูง (Hi-Tech Shrimp Industry Model) พร้อมกับขยายฟาร์มกุ้งที่มีการดูแลระบบนิเวศอย่างดี (Large-Scale Eco-Shrimp Farming) โดยมีเป้าหมายการส่งออกกุ้งให้ได้มูลค่า 10,000 ล้านเหรียญสหรัฐ ภายในปี 2568 จากมูลค่าการส่งออกปัจจุบันที่ประมาณ 3,500 ล้านเหรียญสหรัฐ

ดังนั้น เมื่อพิจารณาการส่งออกกุ้งของไทยแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงการแข่งขันจากประเทศคู่แข่งโดยเฉพาะ เอกวาดอร์ อินเดีย และเวียดนาม ซึ่งเป็นผู้ส่งออกกุ้งรายใหญ่ของโลก และมีมูลค่าการส่งออกที่สูงกว่าไทยอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกและเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดของไทยในตลาดกุ้งโลก ไทยควรมุ่งเน้นกลยุทธ์ที่หลากหลายและเชิงลึก อาทิ การขยายตลาดส่งออก การพัฒนาผลิตภัณฑ์และเพิ่มมูลค่า การปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐาน การสำรวจและเข้าถึงตลาดใหม่ และการจัดการต้นทุนและความยั่งยืน

จากการศึกษาฯ พบว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การค้าสินค้ากุ้งของไทยต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ อาทิ (1) ปัญหาโรคระบาดไม่ได้รับการแก้ไขเป็นระยะเวลานาน ส่งผลให้ผลผลิตกุ้งไทยลดลง (2) ปัญหาด้านการตลาด เป็นผลกระทบต่อเนื่องจากการที่ปริมาณผลผลิตกุ้งในไทยลดลง ส่งผลให้เกิดความผันผวนทั้งอุปสงค์และอุปทาน (3) ปัญหาด้านเสถียรภาพราคา สาเหตุจากเรื่องต้นทุนการผลิต ปัญหาโรคระบาด การขนส่ง และอัตราแลกเปลี่ยน (4) อุปสรรคจากมาตรการกีดกันทางการค้า อาทิ การเรียกเก็บอากรตอบโต้การทุ่มตลาด (Anti-Dumping Duty: AD) และกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (5) การขาดสิทธิพิเศษทางการค้าต่างๆ อาทิ สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System Preference: GSP) และ สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement-FTA) จากการศึกษาฯ พบว่า ประเทศไทยยังคงมีส่วนแบ่งตลาดค่อนข้างน้อยในตลาดนำเข้ากุ้งสำคัญ อาทิ สหรัฐอเมริกา จีน ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป สหราชอาณาจักร และเกาหลีใต้ เป็นต้น ประเทศไทยควรมุ่งเน้นกลยุทธ์ที่หลากหลายและเชิงลึก ดังนี้

1) การรักษาฐานตลาดเดิม อาทิ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นตลาดที่มีความต้องการสินค้ากุ้งไทยอย่างต่อเนื่อง และ**การขยายตลาดส่งออก** ไปยังตลาดที่มีความต้องการกุ้งที่มีกำลังซื้อสม่ำเสมอ เช่น จีน ยุโรป เกาหลีใต้ และมาเลเซีย โดยปรับกลยุทธ์การตลาดและสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าอย่างใกล้ชิดกับประเทศดังกล่าว

2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และเพิ่มมูลค่า ควรมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์กุ้ง หรือขึ้นทะเบียนสินค้ากุ้ง ให้เป็นสินค้า GI เนื่องจากมีรสชาติเฉพาะ สร้างจุดเด่นให้กับสินค้า ซึ่งจะทำให้สินค้ามีมูลค่าสูง อาทิ กุ้งแปรรูปและกุ้งปรุงแต่ง เพื่อดึงดูดความสนใจจากตลาดที่มีกำลังซื้อสูง เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร หรือประเทศแถบตะวันออกกลาง เป็นต้น

3) การปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐาน ไทยควรพัฒนาและยกระดับมาตรฐานตนเองให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ซึ่งปัจจุบันเน้นมาตรฐานด้านรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนเพื่อให้ตรงตามมาตรฐานและข้อกำหนดของตลาดหลัก เช่น ปรับปรุงคุณภาพของกุ้งสดและแช่เย็น ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดในสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป และการปฏิบัติตามมาตรฐานด้านความยั่งยืน

4) การสำรวจและเข้าถึงตลาดใหม่ ปัจจุบันตลาดสำคัญสำหรับสินค้ากุ้งของไทย คือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และจีน ไทยควรสำรวจตลาดใหม่ และขยายฐานตลาดให้กว้างขึ้น โดยเฉพาะประเทศที่มีความต้องการรับประทานกุ้งอยู่แล้ว แต่สามารถขยายตลาดได้อีก เช่น จีน ตะวันออกกลาง หรือเอเชีย เป็นต้น เพื่อเพิ่มโอกาสในการขยายตลาดและลดการพึ่งพาตลาดเดิม

5) การจัดการต้นทุนและความยั่งยืน ควรจัดการต้นทุนการผลิตและการขนส่งอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาการผลิตอย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก

ทั้งนี้ สนค. มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการค้าสินค้ากุ้ง ดังนี้

1) ด้านการผลิต โดยการกำหนดมาตรการเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพสินค้า ทั้งในส่วนของผลผลิตกุ้ง ตลอดจนวัตถุดิบ การบรรจุภัณฑ์หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต และการขนส่งสินค้าจนไปถึงผู้บริโภค รวมถึงการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อหามาตรการป้องกัน ควบคุม และแก้ไขปัญหาโรคในกุ้งอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการรวมกลุ่มจัดตั้งเครือข่ายผู้เลี้ยงกุ้งเพื่อร่วมมือกันแสวงหาวัตถุดิบและ/หรือปัจจัยการผลิต เพื่อให้ได้ส่วนลดหรือเงื่อนไขที่ดีกว่าในการจัดหาวัตถุดิบ และการบริหารจัดการการใช้วัตถุดิบให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการลดต้นทุนด้านพลังงาน โดยการพัฒนาและใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีขั้นสูง อาทิ การพัฒนาระบบพลังงานหมุนเวียน เช่น แผงโซล่าเซลล์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านพลังงานเพื่อความยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2) ด้านการตลาด โดยการร่วมมือกับค้าปลีก ค้าส่ง ในการรับซื้อสินค้า และเปิดโอกาสให้มีช่องทางการวางจำหน่ายสินค้าให้กับกลุ่มเกษตรกรรายย่อย การส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์กุ้งไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ การขยายตลาดไปยังตลาดส่งออกใหม่ อาทิ ตะวันออกกลาง แอฟริกา เพื่อลดการพึ่งพาเพียงไม่กี่ตลาด (ปี 2566 ตลาดส่งออกหลักของไทย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) สหรัฐอเมริกา 2) ญี่ปุ่น และ 3) จีน โดยมีสัดส่วนร้อยละ 26.76 22.85 22.61 ของมูลค่าการส่งออกสินค้ากุ้งทั้งหมดของไทย) และการเจรจาการค้าผ่านข้อตกลงต่างๆ

3) ด้านการบริหารจัดการ โดยการปรับปรุงกระบวนการ การดำเนินการตามมาตรฐานต่าง ๆ ภายในประเทศเพื่อสนับสนุนการส่งออก อาทิ การคุ้มครองผู้ใช้แรงงานตามมาตรฐานแรงงานสากล เพื่อใช้แสดงเป็นหลักฐานอ้างอิงว่าการใช้แรงงานในไทยมีความถูกต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่สากลยอมรับ

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า

ธันวาคม 2567

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 การผลิตและการส่งออกสินค้ากุ้ง	2
บทที่ 3 ระบบนิเวศของการค้าสินค้ากุ้ง	15
บทที่ 4 กรณีศึกษาการผลิตและการค้าสินค้ากุ้งในต่างประเทศ	16
บทที่ 5 กฎระเบียบ มาตรฐาน และมาตรการที่เกี่ยวข้อง	19
บทที่ 6 ปัญหาและอุปสรรค	22
บทที่ 7 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการค้าสินค้ากุ้ง	24
บรรณานุกรม	27
ภาคผนวก	29
ภาคผนวก 1 ต้นทุนการผลิตกุ้งขาวแวนนาไม ปี2557-2567	29
ภาคผนวก 2 การแบ่งกลุ่มสินค้ากุ้งและผลิตภัณฑ์	30
ภาคผนวก 3 ขั้นตอนการส่งออกกุ้งแช่เย็น และแช่แข็ง	31

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการค้าสินค้ากุ้ง

บทที่ 1 บทนำ

อุตสาหกรรมกุ้งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้และสร้างอาชีพให้กับคนไทยจำนวนมาก ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการส่งออกกุ้งของไทยอยู่ในกลุ่ม 1 ใน 4 ผู้นำการส่งออกกุ้งของโลก ด้วยมูลค่าการส่งออกกว่า 3 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ สร้างอาชีพและรายได้ให้เกษตรกร ผู้ประกอบการ และแรงงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การเพาะเลี้ยง การแปรรูป ไปจนถึงการตลาดในห่วงโซ่อุปทานมากกว่า 2 ล้านคน กุ้งจึงเป็นหนึ่งในสินค้าส่งออกสำคัญที่มีบทบาทต่อครัวเรือนของไทยและมีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยมาอย่างยาวนาน และด้วยมาตรฐานการผลิตการเพาะเลี้ยงกุ้งน้ำจืดและกุ้งทะเลในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย จึงส่งผลให้สินค้ากุ้งของไทยได้รับการยอมรับและเป็นหนึ่งในผู้นำการส่งออกกุ้งระดับโลก

ตั้งแต่ปี 2544-2555 ไทยเคยติดอันดับการเป็นผู้ส่งออกกุ้ง “อันดับหนึ่ง” ของโลก กล่าวคือ ในปี 2555 ไทยมีมูลค่าการส่งออกกว่า 3,124.25 ล้านเหรียญสหรัฐฯ มีสัดส่วนกว่าร้อยละ 16.50 ของมูลค่าการส่งออกกุ้งทั้งหมดของโลก อย่างไรก็ดี ในปี 2556-2558 ไทยเผชิญกับการระบาดของโรคตายด่วน (Early Mortality Syndrome: EMS) ส่งผลกระทบให้ผลผลิตกุ้งของไทยลดลงกว่าร้อยละ 50 ทำให้ไทยมีวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อการส่งออก ตลาดหลักหันไปหาซื้อจากประเทศคู่แข่ง เช่น เอกวาดอร์ อินเดีย และเวียดนาม ทำให้การส่งออกกุ้งของไทยลดลงอยู่ที่อันดับ 5 ของโลก รองจากอินเดีย เวียดนาม เอกวาดอร์ และจีน ปัญหาดังกล่าวยืดเยื้อและสร้างความเสียหายจนถึงปัจจุบัน สำหรับในปี 2566 ไทยเป็นผู้ส่งออกกุ้งอันดับที่ 6 ของโลก รองจากประเทศเอกวาดอร์ อินเดีย เวียดนาม จีน และอินโดนีเซียตามลำดับ

สถิติในช่วงปี 2557-2566 การส่งออกกุ้งของไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2557 จากมูลค่า 2,023.70 ล้านเหรียญสหรัฐ เหลือเพียง 1,315.20 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2566 สัดส่วนการส่งออกกุ้งไทยเทียบกับการส่งออกกุ้งทั่วโลกลดลงจากร้อยละ 8 ในปี 2557 เหลือร้อยละ 4.6 ในปี 2566 ตามหลังประเทศผู้ส่งออกหลักอื่น ๆ อาทิ เอกวาดอร์ (ร้อยละ 25.10) อินเดีย (ร้อยละ 17.00) และเวียดนาม (ร้อยละ 11.10) ตามลำดับ หากมองด้านปริมาณ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ไทยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ย 176,641.18 ตัน/ปี ขณะที่ การส่งออก ณ ปัจจุบัน (2566) มีปริมาณ 137,291.00 ตัน (ลดลงร้อยละ 22.30) หากไทยยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาโรคกุ้งที่ยืดเยื้อ จะทำให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดกุ้งโลกลดลงอีก

นอกจากปัญหาโรคกุ้งแล้ว ไทยยังเผชิญความท้าทายอื่น ๆ เช่น การใช้ยาปฏิชีวนะและสารเคมีที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาสารตกค้างในกุ้งและกระทบต่อการส่งออก รวมถึงปัญหาการเลี้ยงกุ้งที่ไม่ยั่งยืนที่อาจทำลายสิ่งแวดล้อมได้ กล่าวคือ การทำลายป่าชายเลนและการปนเปื้อนของน้ำเสีย และต้นทุนด้านการเลี้ยงกุ้งของไทยยังคงสูงกว่าประเทศคู่แข่ง เช่น ต้นทุนอาหาร ค่าแรง และค่าไฟฟ้า ซึ่งเป็นต้นทุนหลักในการเลี้ยงกุ้งทำให้ราคากุ้งไทยสูงกว่าและแข่งขันได้ยากในตลาดโลก

ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมกุ้งจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการขยายโอกาสและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

บทที่ 2 การผลิตและการส่งออกสินค้ากุ้ง

● การผลิต

ผลผลิตกุ้งเลี้ยงทั่วโลกในปี 2566 มีปริมาณ 5.07 ล้านตัน ลดลงร้อยละ 0.76 เทียบกับปี 2565 (5.109 ล้านตัน ในปี 2565) และจากข้อมูลผลผลิตกุ้งเลี้ยงโลกในช่วงปี 2556-2566 พบว่า เอกวาดอร์และจีน มีผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และปี 2566 เอกวาดอร์และจีนมีสัดส่วนการผลิตเกือบถึงร้อยละ 50 ของผลผลิตกุ้งเลี้ยงทั่วโลก

ในปี 2566 ประเทศที่มีผลผลิตและอัตราการเปลี่ยนแปลงผลผลิตกุ้งมากที่สุดในโลก 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) เอกวาดอร์ มีผลผลิต 1.36 ล้านตัน (สัดส่วนร้อยละ 26.92) (2) จีน มีผลผลิต 1.15 ล้านตัน (สัดส่วนร้อยละ 22.68) (3) อินเดีย มีผลผลิต 0.70 ล้านตัน (สัดส่วนร้อยละ 13.81) โดยมีอัตราผลผลิตเติบโตเฉลี่ย 5 ปี อยู่ที่ร้อยละ 15.30 13.00 และ 3.80 ตามลำดับ

สำหรับไทยในช่วงระยะเวลา 10 ปี (2556-2566) มีผลผลิตกุ้งเลี้ยงค่อนข้างคงที่ เฉลี่ยประมาณ 0.27 ล้านตัน และคาดการณ์ว่าจะลดลงเป็น 0.23 ล้านตัน ในปี 2567 สะท้อนถึงปัจจัยหลายประการที่อาจส่งผลกระทบต่อการผลิต เช่น ข้อจำกัดทางทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการเลี้ยงกุ้ง การระบาดของโรคหรือปัญหาด้านสุขภาพกุ้งที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตในระยะยาว ขาดการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ หรือการจัดการที่ไม่เหมาะสม หรือแม้แต่ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาจเป็นอุปสรรคในการขยายผลผลิตของอุตสาหกรรมกุ้งในประเทศ รายละเอียดตามตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ผลผลิตกุ้งเลี้ยงโลกปี 2556-2566[1] (หน่วย : พันตัน)

ประเทศ/ปี	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	% เปลี่ยนแปลง (2565-2566)	% เปลี่ยนแปลงเฉลี่ย 5 ปี (2562-2566)
ไทย	250	230	260	300	300	290	290	270	280	260	260	0.00	-0.70%
จีน	650	625	600	550	525	525	625	550	800	900	1,150	27.78	12.97%
เวียดนาม	240	300	210	260	320	415	443	600	723	653	548	-16.08	4.35%
อินโดนีเซีย	180	200	220	270	260	270	260	270	250	280	270	-3.57	0.76%
อินเดีย	270	420	470	530	600	560	580	600	730	850	700	-17.65	3.83%
มาเลเซีย	46	35	30	40	45	35	48	50	50	53	45	-15.09	-1.28%
ฟิลิปปินส์	52	57	48	53	55	56	54	55	60	70	70	0.00	5.33%
อเมริกากลาง-ใต้	*555*	*630*	*628*	*669*	*810*	*872*	*1,073*	*1,242*	*1,503*	*1,832*	*1,860*	1.53	11.63%
- เม็กซิโก						162	165	170	150	165	165	0.00	0.00%
- บราซิล						50	65	85	120	110	130	18.18	14.87%
- อเมริกากลาง						100	110	80	85	94	80	-14.89	-6.17%
- เปรู						30	33	25	38	48	45	-6.25	6.40%
- เอกวาดอร์						500	670	850	1,050	1,350	1,365	1.11	15.30%
- โคลัมเบีย และเวเนซุเอลา						30	30	32	60	65	75	15.38	20.11%
อื่นๆ	65	70	100	110	160	200	135	158	163	191	147	-23.04	1.72%
รวม	**2,308**	**2,567**	**2,566**	**2,782**	**3,075**	**3,223**	**3,508**	**3,795**	**4,559**	**5,109**	**5,070**	-0.76	7.64%

[1] ที่มา : สมาคมกุ้งไทย (TSA) โดยรวบรวมสถิติจากการออกหนังสือกำกับการจำหน่ายสัตว์น้ำ (APD) ของกุ้งทะเลเท่านั้น ทั้งนี้ สถิติผลผลิตกุ้งเลี้ยงของไทยของสมาคมกุ้งไทยคิดเป็นร้อยละประมาณ 38 ของผลผลิตกุ้งทะเลทั้งหมดของไทย และผลผลิตกุ้งรายประเทศได้จากการที่สมาคมฯ สอบถามสมาคมกุ้งในแต่ละประเทศ

- **ผลผลิตกุ้งของไทยปี 2562-2566**

ผลผลิตกุ้งไทยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) กุ้งทะเล ได้แก่ กุ้งกุลาดำ กุ้งขาวแวนนาไม กุ้งแชบ๊วย กุ้งโอคัก และกุ้งอื่นๆ และ (2) กุ้งน้ำจืด ได้แก่ กุ้งก้ามกราม

1) กุ้งทะเล ปี 2566 มีจำนวนฟาร์ม 27,633 แห่ง เนื้อที่เลี้ยง 347,069 ไร่ ปริมาณผลผลิต 418,900 ตัน เป็นผลผลิตจากการเพาะเลี้ยง 392,470 ตัน และจากธรรมชาติ 26,430 ตัน (ร้อยละ 93.69 และ 6.31 ตามลำดับ) คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 57,430.28 ล้านบาท

ปริมาณผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล มีปริมาณกุ้งขาวแวนนาไมมากที่สุด มากถึง 370,260 ตัน มูลค่า 52,234.53 ล้านบาท รองลงมาคือ กุ้งกุลาดำ 21,933 ตัน มูลค่า 5,159.85 ล้านบาท ส่วนที่เหลือเป็นกุ้งแชบ๊วย กุ้งโอคัก และกุ้งอื่นๆ

จังหวัดที่มีปริมาณผลผลิตมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) สุราษฎร์ธานี 51,498 ตัน มูลค่า 8,136.97 ล้านบาท (2) จันทบุรี 28,949 ตัน มูลค่า 4,061.88 ล้านบาท และ (3) ฉะเชิงเทรา 28,570 ตัน มูลค่า 3,806.25 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.29, 6.91 และ 6.82 ตามลำดับของปริมาณผลผลิตกุ้งทะเลทั้งหมด และมีสัดส่วนร้อยละ 14.17, 7.07 และ 6.63 ตามลำดับของมูลค่ากุ้งทะเลทั้งหมด

จากสถิติผลผลิตกุ้งทะเล ปี 2562-2566 พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย โดยมีปริมาณผลผลิตรวมของกุ้งทะเลเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 419,000 ตันต่อปี มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยลดลงเล็กน้อยที่ร้อยละ 0.01 ต่อปี โดยปริมาณผลผลิตกุ้งจากธรรมชาติลดลงที่ร้อยละ 0.05 ต่อปี ขณะที่ ปริมาณผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงค่อนข้างเสถียรตลอดช่วงเวลาดังกล่าว เมื่อพิจารณาประเภทกุ้ง พบว่ากุ้งกุลาดำมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 0.04 ต่อปี กุ้งขาวแวนนาไมมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ขณะที่ กุ้งแชบ๊วยและกุ้งโอคักมีแนวโน้มลดลงชัดเจน โดยกุ้งแชบ๊วยและกุ้งโอคักมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยลดลงที่ร้อยละ -0.13 และ -0.19 ตามลำดับ

ตารางที่ 2.2 ปริมาณผลผลิตกุ้งทะเลของไทยปี 2562-2566[2]

รายละเอียด/ปี	2562	2563	2564	2565	2566	%อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย 5 ปี (2562-2566)	%สัดส่วน ปี 2566
กุ้งทะเล							
รวมปริมาณผลผลิตกุ้งทะเล (ตัน)	**430,826**	**417,259**	**412,477**	**415,696**	**418,900**	-0.01	
- ปริมาณผลผลิตจากธรรมชาติ (ตัน)	34,053	28,590	24,169	26,084	26,430	-0.05	6.31
- ปริมาณผลผลิตจากการเพาะเลี้ยง (ตัน)	396,773	388,669	388,308	389,612	392,470	0.00	93.69
- กุ้งกุลาดำ	17,954	14,820	17,205	19,913	21,933	0.04	5.24
- กุ้งขาวแวนนาไม	378,508	373,633	370,757	369,323	370,260	0.00	88.39
- กุ้งแชบ๊วย	160	93	66	121	80	-0.13	0.02
- กุ้งโอคัก	96	76	63	39	34	-0.19	0.01

[2] สถิติกุ้งทะเลของไทยประมวณตามระเบียบวิธีการสำรวจของกลุ่มสถิติประมง

รายละเอียด/ปี	2562	2563	2564	2565	2566	%อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย 5 ปี (2562-2566)	%สัดส่วน ปี 2566
- กุ้งอื่นๆ	55	47	217	216	163	0.24	0.04
จำนวนฟาร์ม (แห่ง)	24,608	26,700	26,263	26,607	27,633	0.02	6.60
เนื้อที่เลี้ยง (ไร่)	324,391	342,068	334,698	336,421	347,069	0.01	82.85
สัดส่วนจังหวัดที่มีปริมาณผลผลิตมากที่สุด 3 อันดับแรก (ตัน,%)							
- สุราษฎร์ธานี	40,238	41,046	42,971	44,639	51,498	0.05	12.29
	(9.34%)	(9.84%)	(10.42%)	(10.74%)	(12.29%)		
- จันทบุรี	30,476	26,460	26,968	28,224	28,949	-0.01	6.91
	(7.07%)	(6.34%)	(6.54%)	(6.79%)	(6.91%)		
- ฉะเชิงเทรา	28,018	23,907	26,528	29,255	28,570	0.04	6.82
	(6.50%)	(5.73%)	(6.43%)	(7.04%)	(6.82%)		

ที่มา : กลุ่มสถิติประมง กองนโยบายและแผนพัฒนาการประมง กรมประมง

ในส่วนของมูลค่าผลผลิตกุ้งทะเลจากการเพาะเลี้ยงในช่วงปี 2562-2566 พบว่า มูลค่าผลผลิตรวมมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยลดลงร้อยละ 0.01 ต่อปี ในปี 2566 มูลค่าผลผลิตรวมอยู่ที่ 57,430.28 ล้านบาท โดยกุ้งขาวแวนนาไมซึ่งเป็นกุ้งที่มีการผลิตมากที่สุด มีมูลค่าผลผลิตคิดเป็นร้อยละ 90.95 ของมูลค่าทั้งหมด และมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยลดลงที่ร้อยละ 0.02 ต่อปี ส่วนกุ้งกุลาดำมีมูลค่าผลผลิตอยู่ที่ 5,159.85 ล้านบาท หรือร้อยละ 8.98 และมีอัตราเติบโตอยู่ที่ 0.03 ต่อปี สำหรับกุ้งแชบ๊วย และกุ้งโอคัก เป็นกุ้งที่ผลิตน้อยกว่า และมีมูลค่าลดลง รายละเอียดตามตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 มูลค่าผลผลิตกุ้งทะเลของไทยปี 2562-2566

รายละเอียด/ปี	2562	2563	2564	2565	2566	%อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย 5 ปี (2562-2566)	%สัดส่วน ปี 2566
กุ้งทะเล							
มูลค่าผลผลิตจากการเพาะเลี้ยง (ล้านบาท)	61,635.97	58,609.06	58,688.99	63,332.09	57,430.28	-0.01	100.00
- กุ้งกุลาดำ	4,474.43	3,283.66	3,872.74	4,516.72	5,159.85	0.03	8.98
- กุ้งขาวแวนนาไม	57,108.85	55,292.32	54,773.69	58,759.85	52,234.53	-0.02	90.95
- กุ้งแชบ๊วย	39.52	22.44	16.90	28.42	18.22	-0.14	0.03
- กุ้งโอคัก	9.13	7.44	6.55	4.19	3.59	-0.17	0.01
- กุ้งอื่นๆ	4.04	3.20	19.12	22.91	14.09	0.28	0.02
สัดส่วนจังหวัดที่มีมูลค่าผลผลิตมากที่สุด 3 อันดับแรก (ล้านบาท,%)							
- สุราษฎร์ธานี	6,755.55	6,395.30	6,882.23	7,892.92	8,136.97	0.04	14.17
	(11.05%)	(10.91%)	(11.73%)	(12.46%)	(14.17%)		

รายละเอียด/ปี	2562	2563	2564	2565	2566	%อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย 5 ปี (2562-2566)	%สัดส่วน ปี 2566
- จันทบุรี	4,566.55	4,164.65	4,323.92	4,579.92	4,061.88	-0.02	7.07
	(7.47%)	(7.11%)	(7.37%)	(7.23%)	(7.07%)		
- ฉะเชิงเทรา	4,077.89	3,415.22	3,706.49	4,582.53	3,806.25	-0.01	6.63
	(6.67%)	(5.83%)	(6.32%)	(7.24%)	(6.63%)		

จากข้อมูลกรมประมง พบว่า แม้ว่าเกษตรกรต้องเผชิญกับต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัม (ค่าใช้จ่ายหลัก อาทิ ค่าอาหารกุ้ง และค่าพลังงาน (น้ำมันและไฟฟ้า)) ที่สูงขึ้น โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ปี 2557-2566) อัตราต้นทุนการผลิต[3]เพิ่มขึ้นเฉลี่ย (CAGR) อยู่ที่ร้อยละ 1.76 ต่อปี เพิ่มขึ้นจากปี 2557 ที่มีต้นทุนอยู่ที่ 108.46 บาทต่อกิโลกรัม เป็น 129.09 บาทต่อกิโลกรัม ในปี 2566 และยังมีความเสี่ยงจากโรคกุ้ง สภาพอากาศแปรปรวน ส่งผลให้บางรายลดจำนวนบ่อเลี้ยงหรือชะลอการปล่อยกุ้ง เกษตรกรบางส่วนที่ประสบปัญหาโรคระบาดในกุ้ง เช่น โรคขี้ขาว และไวรัสตัวแดงดวงขาว ได้ปรับเปลี่ยนจากกุ้งขาวแวนนาไมไปเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ซึ่งมีปัญหาเรื่องโรคน้อยกว่า อย่างไรก็ดี ปริมาณผลผลิตยังคงเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรมีการบริหารจัดการที่ดี ปล่อยกุ้งในอัตราที่เหมาะสม และมีความชำนาญในการเลี้ยงทำให้กุ้งมีอัตราการรอดสูง ประกอบกับการท่องเที่ยวเริ่มฟื้นตัวหลังสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลให้ความต้องการบริโภคภายในประเทศและตลาดต่างประเทศเพิ่มขึ้น จูงใจให้เกษตรกรยังคงเพาะเลี้ยงต่อไป

2) กุ้งน้ำจืด ในปี 2565 ปริมาณผลผลิตกุ้งก้ามกรามของไทยอยู่ที่ 44,756 ตัน คิดเป็นมูลค่า 8,430.78 ล้านบาท มีฟาร์มเลี้ยงกุ้งก้ามกรามประเภทบ่อจำนวน 11,787 แห่ง เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 137 แห่ง (เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.17) โดยมีพื้นที่เพาะเลี้ยง 120,241 ไร่ ลดลงจากปีก่อนเล็กน้อย 55 ไร่ (จากเดิม 120,296 ไร่) ขณะที่ฟาร์มเลี้ยงประเภทกระชังและร่องสวนไม่มีการดำเนินการอีกต่อไป ทั้งนี้ จังหวัดที่มีปริมาณผลผลิตกุ้งก้ามกรามมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) จังหวัดนครปฐม มีปริมาณผลผลิต 14,580.00 ตัน (2) จังหวัดสุพรรณบุรี 7,702.00 ตัน และ (3) จังหวัดราชบุรี 6,943.00 ตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 32.58 17.21 และ 15.51 ตามลำดับ

จากข้อมูลในช่วงปี 2561-2565 ปริมาณผลผลิตกุ้งก้ามกรามโดยรวมมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยลดลงร้อยละ 0.72 ต่อปี สอดคล้องกับมูลค่าผลผลิตที่ลดลงเช่นกัน โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยลดลงอยู่ที่ร้อยละ 0.79 ต่อปี อย่างไรก็ตาม จำนวนฟาร์มที่เลี้ยงกุ้งก้ามกรามในระบบบ่อมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 7,298 แห่งในปี 2561 เป็น 11,787 แห่งในปี 2565 พื้นที่เพาะเลี้ยงในระบบบ่อมีการขยายตัวจาก 87,486 ไร่ ในปี 2561 เพิ่มขึ้นเป็น 120,241 ไร่ ในปี 2565

จากข้อมูลกรมประมง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของผลผลิตกุ้งก้ามกรามในไทยมาจากความต้องการบริโภคภายในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงการกลับมาของนักท่องเที่ยว ทำให้ความต้องการสินค้ากุ้งก้ามกรามเพิ่มมากขึ้น ตามลำดับ รายละเอียดตามตารางที่ 2.4

[3] คำนวณจากต้นทุนการผลิตกุ้งขาวแวนนาไมปี 2557-2566 (ข้อมูลรายปี ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (รายละเอียดตามภาคผนวก 1)

ตารางที่ 2.4 ผลผลิตกุ้งน้ำจืดของไทยปี 2561-2565[4]

รายละเอียด/ปี	2561	2562	2563	2564	2565	%อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย 5 ปี (2561-2565)
กุ้งก้ามกราม						
รวมปริมาณผลผลิตกุ้งก้ามกราม (ตัน)	31,838.00	31,984.00	40,675.00	43,435.00	44,756.00	-0.72
รวมมูลค่าผลผลิตกุ้งก้ามกราม (พันบาท)	7,907,195.00	6,864,639.00	7,482,474.00	7,473,103.00	8,430,780.00	-0.79
จำนวนฟาร์มแบ่งตามประเภทการเลี้ยง (แห่ง)						
- บ่อ	7,298.00	7,914.00	11,224.00	11,650.00	11,787.00	-0.68
- กระชัง	0	0	0	0	0	
- ร่องสวน	0	1	0	0	0	
เนื้อที่เลี้ยงแบ่งตามประเภทการเลี้ยง (ไร่)						
- บ่อ	87,486.00	97,363.00	115,665.00	120,296.00	120,241.00	-0.73
- กระชัง	0	0	0	0	0	
- ร่องสวน	0	1	0	0	0	
สัดส่วนจังหวัดที่มีปริมาณผลผลิตมากที่สุด 3 อันดับแรก (ตัน,%)						
- นครปฐม	12,527.00	11,444.00	14,695.00	16,134.00	14,580.00	-0.77
	(39.35%)	(35.78%)	(36.13%)	-37.15%	-32.58%	
- ราชบุรี	8,211.00	10,218.00	5,930.00	5,028.00	6,943.00	-0.83
	-25.79%	-31.95%	-14.58%	-11.58%	-15.51%	
- สุพรรณบุรี	6,641.00	4,165.00	7,932.00	8,065.00	7,702.00	-0.77
	-20.86%	-13.02%	-19.50%	-18.57%	-17.21%	

ที่มา : กรมประมง

- **ภาพรวมการนำเข้า-ส่งออกกุ้งของโลก[5] ปี 2557-2566**
  - **การนำเข้ากุ้งของโลก**

ในช่วงปี 2557-2566 การนำเข้ากุ้งของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ ในปี 2566 มูลค่าการนำเข้ากุ้งทั่วโลกลดลงเกือบทุกตลาดนำเข้าสำคัญเมื่อเทียบกับปีก่อน เนื่องจากประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่ เช่น สหรัฐอเมริกา ชะลอการสั่งซื้อกุ้ง เพราะปริมาณกุ้งในสต๊อกยังเพียงพอต่อการบริโภค และจะเริ่มสั่งซื้อใหม่เมื่อสินค้าคงคลังได้รับการระบายออกสู่ตลาด นอกจากนี้ ภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซาและอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้นของประเทศผู้นำเข้า รวมถึงผลกระทบจากสงครามระหว่างรัสเซียและยูเครน ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคในตลาดเหล่านี้ กล่าวคือ มีมูลค่านำเข้าอยู่ที่ 27,029.55 ล้านเหรียญสหรัฐ ลดลงจากปี 2565 ร้อยละ13.75 ประเทศที่นำเข้ากุ้งมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ (1) สหรัฐอเมริกา มูลค่า 6,666.63 ล้านเหรียญสหรัฐ (2) จีน 6,018.09 ล้านเหรียญสหรัฐ (3) ญี่ปุ่น 1,937.31 ล้านเหรียญ

[4] สถิติกุ้งแม่น้ำของไทยประมวณตามระเบียบวิธีการสำรวจของกลุ่มสถิติประมง

[5] (HS code: 030613/030616/030617/030623/030626/030627/030635/030636/030695/160520/160521/160529)

สหรัฐ (4) สเปน 1,213.32 ล้านเหรียญสหรัฐ และ (5) ฝรั่งเศส 912.08 ล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 24.66 22.26 7.17 4.49 และ 3.37 ตามลำดับ ของมูลค่าการนำเข้ากุ้งของทั้งโลก สำหรับไทยมีมูลค่าการนำเข้าที่ 161.01 ล้านเหรียญสหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.21 เมื่อเทียบกับปีก่อน รายละเอียดตามตารางที่ 2.5 รายละเอียดตามตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 มูลค่าการนำเข้ากุ้งของโลกปี 2557-2566

หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ

ประเทศ/ปี	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	อัตราเติบโต% (ปี65/66)	สัดส่วนปี2566
โลก	23,091.53	19,561.47	20,057.97	22,288.40	23,181.84	24,496.71	23,497.63	28,350.40	31,338.51	27,029.55	-13.75	100.00
สหรัฐฯ	6,878.50	5,617.69	5,879.86	6,747.65	6,436.33	6,193.91	6,654.13	8,426.63	8,382.60	6,666.63	-20.47	24.66
จีน	554.871	754.495	777.32	856.42	1,810.90	4,469.07	3,462.08	4,058.49	6,285.76	6,018.09	-4.26	22.26
ญี่ปุ่น	2,773.84	2,274.86	2,374.17	2,547.32	2,389.69	2,297.79	2,112.75	2,255.95	2,391.07	1,937.31	-18.98	7.17
สเปน	1,266.20	1,160.12	1,194.46	1,272.07	1,258.25	1,176.93	1,037.82	1,386.84	1,233.45	1,213.32	-1.63	4.49
ฝรั่งเศส	1,024.93	859.26	919.38	991.81	975.06	858.85	874.74	1,057.64	1,096.80	912.08	-16.84	3.37
สหราชอาณาจักร	977.86	907.09	871.02	881.45	854.96	809.14	770.24	838.07	823.46	708.38	-13.98	2.62
เกาหลีใต้	566.78	509.58	532.28	650.19	695.89	663.56	644.05	744.96	855.73	706.00	-17.50	2.61
ไทย	124.28	98.75	105.99	126.81	137.07	128.81	105.17	189.1	160.68	161.01	0.21	0.60
อื่นๆ	8,924.27	7,379.62	7,403.49	8,214.68	8,623.69	7,898.66	7,836.66	9,392.72	10,108.96	8,706.74	-13.87	32.21

ที่มา : Trademap

- **โครงสร้างการนำเข้าสินค้ากุ้งรายประเทศ**

หากพิจารณาถึงโครงสร้างนำเข้าสินค้ากุ้งของประเทศผู้นำเข้าสำคัญของโลกตามมูลค่าในปี 2566 พบว่า

- **สหรัฐอเมริกา** มีการนำเข้าจากอินเดียมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 36.41 รองลงมา คือ เอกวาดอร์ ร้อยละ 21.72 อินโดนีเซีย ร้อยละ 18.17 เวียดนาม ร้อยละ 9.98 และไทย ร้อยละ 5.24 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกานำเข้ากุ้งจากอินเดียมากที่สุด ขณะที่ประเทศไทยยังมีส่วนแบ่งตลาดค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน

- **จีน** มีการนำเข้าจากเอกวาดอร์มากที่สุดอย่างชัดเจน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 58.98 รองลงมา คือ อินเดีย ร้อยละ 13.17 และไทย ร้อยละ 5.29 ขณะที่เวียดนาม และอินโดนีเซีย มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 1.69 และ 1.55 ในขณะที่ไทย เวียดนาม และอินโดนีเซียยังคงมีส่วนแบ่งตลาดที่ค่อนข้างน้อย ซึ่งอาจสะท้อนถึงความท้าทายในการแข่งขันในตลาดกุ้งของจีน

- **ญี่ปุ่น** มีการนำเข้าจากเวียดนามเป็นหลัก มีสัดส่วนร้อยละ 25.31 และจากไทย ร้อยละ 16.60 อินโดนีเซีย ร้อยละ 16.45 ขณะที่ อินเดีย และจีน มีสัดส่วนที่ต่ำกว่า คือร้อยละ 15.28 และ 4.27 ตามลำดับ

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเวียดนามมีความสามารถในการแข่งขันที่สูงกว่า ในขณะที่ไทยและอินโดนีเซียมีส่วนแบ่งตลาดที่ใกล้เคียงกัน ส่วนอินเดียและจีนมีส่วนแบ่งตลาดที่น้อยกว่าในตลาดกุ้งของญี่ปุ่น เนื่องจากสินค้ากุ้งที่ส่งตลาดญี่ปุ่นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพและเป็นสินค้าแปรรูปขั้นสูง

- **สหภาพยุโรป (27)** นำเข้าจากเอกวาดอร์มากที่สุด มีสัดส่วนร้อยละ 16.87 ตามด้วย อินเดีย ร้อยละ 8.65 เวียดนาม ร้อยละ 6.83 จีน ร้อยละ 1.83 อินโดนีเซีย ร้อยละ 0.91 และไทยร้อยละ 0.37 สัดส่วนการนำเข้ากุ้งของสหภาพยุโรปสะท้อนถึงความหลากหลายในแหล่งที่มาของการนำเข้า

- **สหราชอาณาจักร** มีการนำเข้าจากเวียดนามมากที่สุด คิดสัดส่วนร้อยละ 25.68 ตามด้วยอินเดีย ร้อยละ 17.33 เอกวาดอร์ ร้อยละ 9.87 อินโดนีเซีย ร้อยละ 2.27 และไทย ร้อยละ 1.27 แสดงให้เห็นว่าสหราชอาณาจักรนำเข้าจากเวียดนามสูง ขณะที่ไทยมีสัดส่วนน้อยที่สุด สะท้อนถึงการแข่งขันที่สูงในตลาดกุ้งของสหราชอาณาจักร และความจำเป็นที่อุตสาหกรรมกุ้งไทยอาจต้องพัฒนาศักยภาพหรือกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งในตลาดนี้

- **เกาหลีใต้** มีการนำเข้าจากเวียดนามในสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 50.67 รองลงมา คือ จีน ร้อยละ 10.96 ไทย ร้อยละ 9.19 อินเดีย ร้อยละ 4.51 เอกวาดอร์ ร้อยละ 4.09 และอินโดนีเซีย ร้อยละ 0.55 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าเกาหลีใต้ถือเป็นตลาดที่สำคัญของไทย อย่างไรก็ตาม เกาหลีใต้มีสัดส่วนการนำเข้าจากเวียดนามมากกว่าอย่างชัดเจน ทั้งนี้ บทบาทของประเทศอื่น ๆ เช่น อินเดีย เอกวาดอร์ และอินโดนีเซีย มีความสำคัญน้อยกว่าในตลาดกุ้งของเกาหลีใต้ ซึ่งอาจเป็นโอกาสในการขยายตลาดสำหรับผู้ส่งออกจากประเทศเหล่านี้ รายละเอียดตามตารางที่ 2.6 และแผนภูมิที่ 2.1

ตารางที่ 2.6 โครงสร้างการนำเข้ากุ้งของโลกปี 2566 แยกรายประเทศผู้นำเข้าสำคัญ

หน่วย : พันเหรียญสหรัฐ

ประเทศผู้นำเข้า	เอกวาดอร์	อินเดีย	เวียดนาม	จีน	อินโดนีเซีย	ไทย	อื่นๆ	รวมทั้งสิ้น
โลก								**27,029,557**
สหรัฐอเมริกา	1,448,286	2,427,537	665,173	22,919	1,211,109	349,617	541,989	6,666,630
สัดส่วน	(21.72%)	(36.41%)	(9.98%)	(0.34%)	(18.17%)	(5.24%)	(8.13%)	(100%)
จีน	3,549,722	792,663	101,832		93,405	318,133	1,162,336	6,018,091
สัดส่วน	(58.98%)	(13.17%)	(1.69%)	(0.00%)	(1.55%)	(5.29%)	(19.31%)	(100%)
ญี่ปุ่น	52,366	296,077	490,308	82,681	318,610	321,632	375,636	1,937,310
สัดส่วน	(2.70%)	(15.28%)	(25.31%)	(4.27%)	(16.45%)	(16.60%)	(19.39%)	(100%)
สหภาพยุโรป (27)	1,073,458	550,451	434,399	116,329	57,806	23,748	4,106,264	6,362,455
สัดส่วน	(16.87%)	(8.65%)	(6.83%)	(1.83%)	(0.91%)	(0.37%)	(64.54%)	(100%)
สหราชอาณาจักร	69,900	122,759	181,938	3,786	16,069	8,977	304,951	708,380
สัดส่วน	(9.87%)	(17.33%)	(25.68%)	(0.53%)	(2.27%)	(1.27%)	(43.05%)	(100%)
เกาหลีใต้	28,845	31,854	357,745	77,353	3,863	64,903	141,432	705,995
สัดส่วน	(4.09%)	(4.51%)	(50.67%)	(10.96%)	(0.55%)	(9.19%)	(20.03%)	(100%)

ที่มา : Trademap

แผนภูมิที่ 2.1 สัดส่วนโครงสร้างการนำเข้ากุ้งของโลกปี 2566 แยกรายประเทศผู้นำเข้าสำคัญ

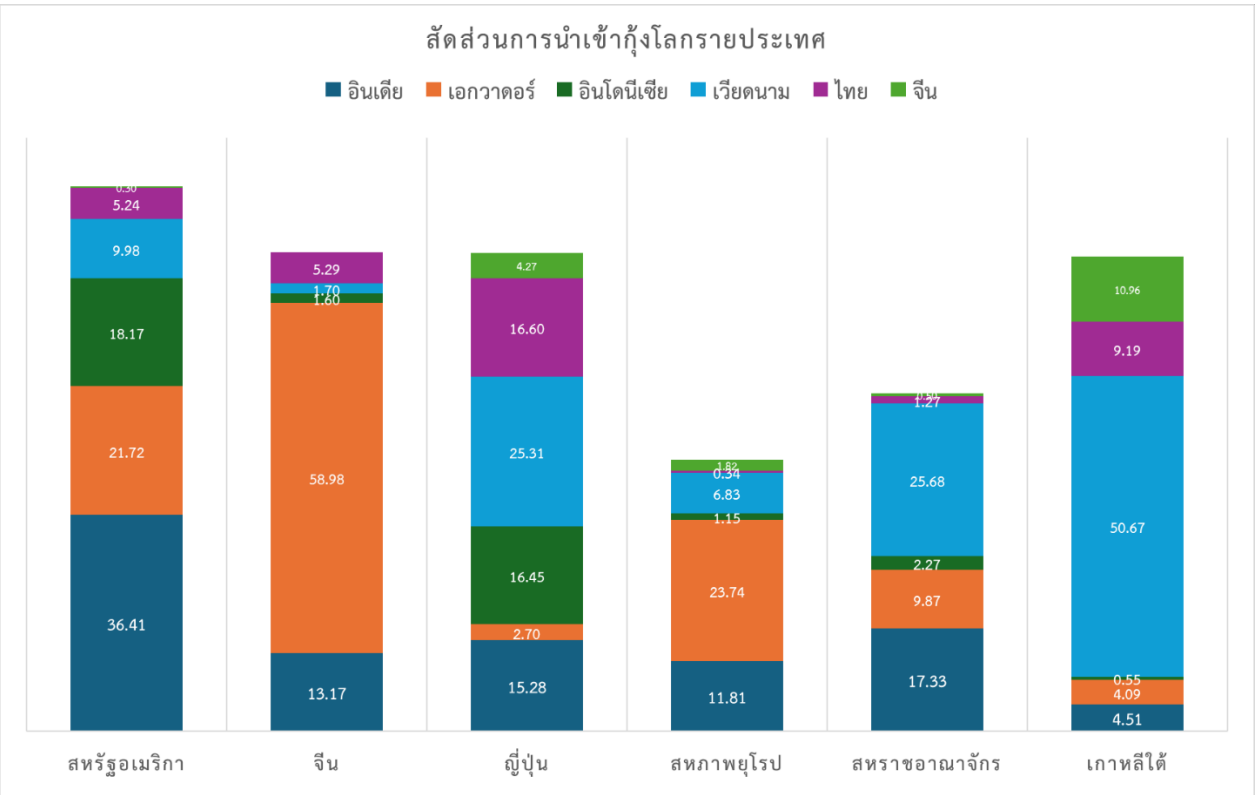

ที่มา : Trademap วิเคราะห์และประมวลผลโดย สนค.

จากข้อมูลดังกล่าว ญี่ปุ่นยังถือเป็นตลาดที่มีศักยภาพของไทย ซึ่งไทยมีส่วนแบ่งตลาดถึงร้อยละ 16.60 แสดงถึงความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในตลาดสำคัญอื่น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา จีน และเกาหลีใต้ ไทยมีส่วนแบ่งตลาดค่อนข้างต่ำ เพียงร้อยละ 5.24 5.29 และ 9.19 ตามลำดับ นอกจากนี้ การส่งออกไปยังสหราชอาณาจักรและสหภาพยุโรป มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 1.27 และ 0.37 ตามลำดับแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพการส่งออกไปยังตลาดเหล่านี้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเสริมสร้างโอกาสในการขยายตลาดให้กว้างขวางขึ้น

- **การส่งออกกุ้งของโลก**

ในช่วงปี 2557-2566 การส่งออกกุ้งของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2566 มูลค่าการส่งออกกุ้งทั่วโลกอยู่ที่ 28,426.90 ล้านเหรียญสหรัฐ ลดลงจากปี 2565 ร้อยละ 12.44 (ที่มูลค่า 32,464.10 ล้านเหรียญสหรัฐ) ในปี 2566 ประเทศที่มีการส่งออกกุ้งสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ (1) เอกวาดอร์ มีมูลค่าการส่งออก 7,253.10 ล้านเหรียญสหรัฐ (2) อินเดีย 4,914.40 ล้านเหรียญสหรัฐ (3) เวียดนาม 2,921.60 ล้านเหรียญสหรัฐ (4) จีน 1,941.10 ล้านเหรียญสหรัฐ และ (5) อินโดนีเซีย 1,729.50 ล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25.50 17.30 10.30 6.80 และ 6.10 ของมูลค่าการส่งออกกุ้งของทั้งโลก ตามลำดับ สำหรับไทยส่งออกเป็นอันดับที่ 6 ของโลก มูลค่า 1,315.20 ล้านเหรียญสหรัฐ ลดลงร้อยละ 12.55 เมื่อเทียบกับปีก่อน (ที่มูลค่า 1,503.90 ล้านเหรียญสหรัฐ) และมีสัดส่วนการส่งออกกุ้งคิดเป็นร้อยละ 4.60 ของมูลค่าการส่งออกกุ้งของทั้งโลก ตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.7 มูลค่าการส่งออกกุ้งของโลกปี 2557-2566

หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ

ประเทศ/ปี	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	%อัตราเติบโต (ปี66/65)	% สัดส่วนปี2566
โลก	25,173.80	21,004.50	23,303.30	26,789.10	26,364.70	25,794.80	24,693.40	30,119.90	32,464.10	28,426.90	-12.44	100.00
เอกวาดอร์	2,538.80	2,315.70	2,599.70	3,064.70	3,222.10	3,917.00	3,856.30	5,383.40	8,086.80	7,253.10	-10.31	25.50
อินเดีย	3,717.30	3,196.70	3,697.50	4,963.70	4,709.30	4,935.20	4,306.20	5,749.00	5,538.10	4,914.40	-11.26	17.30
เวียดนาม	3,847.00	2,852.40	3,070.30	3,792.20	3,478.40	3,284.40	3,545.80	3,821.30	4,011.20	2,921.60	-27.16	10.30
จีน	2,554.90	1,920.60	2,153.90	2,288.30	2,419.40	1,832.80	1,664.30	2,105.30	1,904.10	1,941.10	1.94	6.80
อินโดนีเซีย	2,039.30	1,574.50	1,672.20	1,745.80	1,742.10	1,719.80	2,040.20	2,229.50	2,157.10	1,729.50	-19.82	6.10
ไทย	2,023.70	1,680.70	1,977.90	2,094.40	1,823.10	1,682.30	1,438.60	1,561.10	1,503.90	1,315.20	-12.55	4.60
อื่นๆ	8,452.80	7,463.90	8,131.80	8,840.00	8,970.30	8,423.30	7,842.00	9,270.30	9,262.90	8,352.00	-9.83	29.40

ที่มา : Trademap

- **โครงสร้างการส่งออกกุ้งรายสินค้าของโลก**

เมื่อพิจารณาการส่งออกกุ้ง จำเป็นต้องคำนึงถึงการแข่งขันรายสินค้าจากประเทศคู่แข่ง เช่น เอกวาดอร์ อินเดีย จีน อินโดนีเซีย และเวียดนาม เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้ส่งออกกุ้งรายใหญ่ของโลก และมีมูลค่าการส่งออกที่สูงกว่าไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยแบ่งกลุ่มตามพิกัดศุลกากรได้ 12 ประเภท ตามตารางที่ 2.8

ตารางที่ 2.8 รายสินค้ากุ้งตามพิกัดศุลกากร

พิกัด 030613	กุ้ง (รวมที่มีเปลือก), นึ่งหรือต้มน้ำ, แช่แข็ง	พิกัด 030635	กุ้งน้ำเย็นสดหรือแช่เย็น
พิกัด 030616	กุ้งน้ำเย็นแช่แข็ง	พิกัด 030636	กุ้งและกุ้งเครย์ (ไม่ใช่กุ้งน้ำเย็น), สด หรือแช่เย็น
พิกัด 030617	กุ้งอื่นๆ แช่แข็ง	พิกัด 030695	กุ้งและกุ้งเครย์แห้ง, เค็ม, หรือแช่ในน้ำเกลือ, และรมควัน
พิกัด 030623	กุ้งสด, แช่เย็น, แห้ง, ดอง, หรือสุก, ไม่แช่แข็ง	พิกัด 160520	กุ้งและกุ้งเครย์แปรรูป
พิกัด 030626	กุ้งน้ำเย็นและกุ้งก้ามกราม	พิกัด 160521	กุ้งและกุ้งเครย์แปรรูปไม่อยู่ในภาชนะปิดสนิท
พิกัด 030627	กุ้งและกุ้งเครย์อื่นๆ ที่ไม่ใช่กุ้งน้ำเย็น และไม่แช่แข็ง	พิกัด 160529	กุ้งและกุ้งเครย์แปรรูปอยู่ในภาชนะปิดสนิท

จากข้อมูลสถิติส่งออกในปี 2566 พบว่า

- **เอกวาดอร์** เป็นผู้ส่งออกกุ้งรายใหญ่สุดของโลก มีมูลค่าการส่งออกกุ้งทั้งหมด 7,253.08 ล้านเหรียญสหรัฐ ส่วนใหญ่เป็นกุ้งแช่แข็งประเภทอื่นๆ (พิกัด 030617) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 97.79 ของการส่งออกทั้งหมด และมีการส่งออกกุ้งน้ำเย็นแช่แข็ง (พิกัด 030616) คิดเป็นร้อยละ 1.55 และกุ้งแปรรูปไม่อยู่ในภาชนะปิดสนิท (พิกัด 160521) คิดเป็นร้อยละ 0.51 ของการส่งออกทั้งหมด

- **อินเดีย** เป็นหนึ่งในผู้ส่งออกกุ้งรายสำคัญ ในปี 2566 มีมูลค่าการส่งออก 4,914.39 ล้านเหรียญสหรัฐ สินค้าหลักที่อินเดียส่งออก คือ กุ้งแช่แข็งประเภทอื่นๆ (พิกัด 030617) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 87.89 ของการส่งออกทั้งหมด และกุ้งแปรรูปในภาชนะปิดสนิท (พิกัด 160529) คิดเป็นร้อยละ 9.70 ของการส่งออก

- **เวียดนาม** มีมูลค่าการส่งออก 2,921.60 ล้านเหรียญสหรัฐ กุ้งแช่แข็งประเภทอื่นๆ (พิกัด 030617) เป็นสินค้าหลัก คิดเป็นร้อยละ 55.28 ของการส่งออกทั้งหมด ขณะที่กุ้งแปรรูปไม่อยู่ในภาชนะปิดสนิท (พิกัด 160521) คิดเป็นร้อยละ 35.66 ของการส่งออก

- **จีน** มีมูลค่าการส่งออก 1,941.14 ล้านเหรียญสหรัฐ สินค้าหลัก คือ กุ้งแปรรูปในภาชนะปิดสนิท (พิกัด 160529) คิดเป็นสัดส่วนสูงสุดที่ร้อยละ 56.98 ของการส่งออกทั้งหมด นอกจากนี้ ยังมีการส่งออกกุ้งแช่แข็งประเภทอื่นๆ (พิกัด 030617) คิดเป็นร้อยละ 18.48 ของการส่งออกทั้งหมด

- **อินโดนีเซีย** มีมูลค่าการส่งออกกุ้งรวมทั้งสิ้น 1,729.52 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยกุ้งแช่แข็งประเภทอื่นๆ (พิกัด 030617) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 64.23 ของการส่งออก และกุ้งแปรรูปไม่อยู่ในภาชนะปิดสนิท (พิกัด 160521) คิดเป็นร้อยละ 24.45 ของการส่งออกทั้งหมด

- **ไทย** มีมูลค่าการส่งออก 1,315.21 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยกุ้งแช่แข็งประเภทอื่นๆ (พิกัด 030617) คิดเป็นร้อยละ 44.84 ของมูลค่าการส่งออกของไทย กุ้งแปรรูปอยู่ในภาชนะปิดสนิท (พิกัด 160529) ร้อยละ 31.28 ของการส่งออก และกุ้งแปรรูปไม่อยู่ในภาชนะปิดสนิท (พิกัด 160521) ร้อยละ 12.97 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ไทยมีลักษณะการส่งออกคล้ายกับเวียดนาม กล่าวคือ มีสัดส่วนการส่งออกกุ้งแช่แข็งและกุ้งแปรรูปในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่าทั้งสองประเทศต่างมุ่งเน้นตลาดที่ต้องการสินค้าแปรรูปและสินค้าที่มีอายุการเก็บรักษานาน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคในประเทศที่มีความต้องการกุ้งแช่แข็งและกุ้งแปรรูปสูง เช่น สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น

ลักษณะการส่งออกที่คล้ายกันนี้ ชี้ให้เห็นถึงการแข่งขันที่สูงในตลาดกลุ่มนี้ โดยแต่ละประเทศต่างพยายามพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงความต้องการของลูกค้าปัจจุบัน ที่ต้องการความสะดวก รวดเร็วในการทำอาหาร และสินค้ามีคุณภาพ พร้อมทั้งยกระดับมาตรฐานการผลิตและแปรรูป เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้เพื่อครองส่วนแบ่งตลาดให้ได้มากที่สุด การแข่งขันกับเวียดนามและจีนทำให้ไทยต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับมาตรฐานการผลิต การเพาะเลี้ยงกุ้งอย่างยั่งยืน เพิ่มประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ และการพัฒนานวัตกรรมสินค้าเพื่อสร้างความแตกต่างและมูลค่าเพิ่มได้ในตลาดโลกที่มีความต้องการสูง แต่ก็มีความเข้มงวดในเรื่องคุณภาพ รายละเอียดตามตารางที่ 2.9

ตารางที่ 2.9 โครงสร้างการส่งออกกุ้งของโลกรายสินค้าปี 2566

หน่วย พันเหรียญสหรัฐฯ

ประเทศ/ สินค้า (HS code)	กุ้งน้ำเย็น แช่แข็ง (030616)	กุ้งอื่นๆ แช่แข็ง (030617)	กุ้งน้ำเย็น สดหรือแช่เย็น (030635)	กุ้งและกุ้งเครย์ (ไม่ใช่กุ้งน้ำเย็น), สด หรือ แช่เย็น (030636)	กุ้งและกุ้งเครย์ แห้ง, เค็ม, หรือ แช่ในน้ำเกลือ, และรมควัน (030695)	กุ้งและ กุ้งเครย์ แปรรูป (160520)	กุ้งและกุ้งเครย์ แปรรูปไม่อยู่ใน ภาชนะปิดสนิท (160521)	กุ้งและกุ้งเครย์ แปรรูปอยู่ใน ภาชนะปิดสนิท (160529)	รวม
เอกวาดอร์	112,645	7,092,584	-	3,325	1,785	-	36,840	5,905	7,253,084
สัดส่วน	(1.55%)	(97.79%)	-	(0.05%)	(0.02%)	-	(0.51%)	(0.08%)	(100.00%)
อินเดีย	1	4,319,136	310	24,433	2,152	-	91,515	476,840	4,914,387
สัดส่วน	(0.00%)	(87.89%)	(0.01%)	(0.50%)	(0.04%)	-	(1.86%)	(9.70%)	(100.00%)
เวียดนาม	11,292	1,615,202	74	6,547	26,839	20	1,041,744	219,881	2,921,599
สัดส่วน	(0.39%)	(55.28%)	(0.00%)	(0.22%)	(0.92%)	(0.00%)	(35.66%)	(7.53%)	(100.00%)
จีน	55,588	358,751	1	114,214	22,503	-	284,026	1,106,058	1,941,141
สัดส่วน	(2.86%)	(18.48%)	(0.00%)	(5.88%)	(1.16%)	-	(14.63%)	(56.98%)	(100.00%)
อินโดนีเซีย	4,642	1,110,904	2,017	57,656	1,169	-	422,884	130,250	1,729,522
สัดส่วน	(0.27%)	(64.23%)	(0.12%)	(3.33%)	(0.07%)	-	(24.45%)	(7.53%)	(100.00%)

ประเทศ/ สินค้า (HS code)	กุ้งน้ำเย็น แช่แข็ง (030616)	กุ้งอื่นๆ แช่แข็ง (030617)	กุ้งน้ำเย็น สดหรือแช่เย็น (030635)	กุ้งและกุ้งเครย์ (ไม่ใช่กุ้งน้ำเย็น), สด หรือ แช่เย็น (030636)	กุ้งและกุ้งเครย์ แห้ง, เค็ม, หรือแช่ในน้ำเกลือ, และรมควัน (030695)	กุ้งและกุ้งเครย์ แปรรูป (160520)	กุ้งและกุ้งเครย์ แปรรูปไม่อยู่ในภาชนะปิดสนิท (160521)	กุ้งและกุ้งเครย์ แปรรูปอยู่ในภาชนะปิดสนิท (160529)	รวม
ไทย	8,344	589,732	-	93,328	41,836	-	170,577	411,390	1,315,207
สัดส่วน	(0.63%)	(44.84%)	-	(7.10%)	(3.18%)	-	(12.97%)	(31.28%)	(100.00%)

หมายเหตุ : ไม่พบข้อมูลส่งออกในพิกัด 030613 กุ้ง (รวมที่มีเปลือก), นึ่งหรือต้มน้ำ, แช่แข็ง/พิกัด 030623 กุ้งสด, แช่เย็น, แห้ง, ดอง, หรือสุก, ไม่แช่แข็ง/พิกัด 030626 กุ้งน้ำเย็นและกุ้งก้ามกรามและ พิกัด 030627 กุ้งและกุ้งเครย์อื่นๆ ที่ไม่ใช่กุ้งน้ำเย็น และไม่แช่แข็ง

ที่มา : Trademap วิเคราะห์และประมวลผลโดย สนค.

- **โครงสร้างการส่งออกกุ้งรายสินค้าของไทย**

เมื่อพิจารณาในเชิงลึกถึงการส่งออกกุ้งของไทยตามกลุ่มสินค้าและประเทศในปี 2561-2566 (พิกัดศุลกากร 11 หลัก ตามภาคผนวก 2) แยกตามกลุ่มสินค้า 5 ประเภท โดยรวมพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณและมูลค่าของการส่งออกกุ้งหลายประเภท ดังนี้

(1) **กุ้งมีชีวิต สด แช่เย็น และแช่แข็ง** ในปี 2566 มีปริมาณการส่งออกสูงถึง 60,700.78 ตัน มูลค่า 501.66 ล้านเหรียญสหรัฐ มีตลาดสำคัญ ได้แก่ จีน และสหรัฐอเมริกา สำหรับไต้หวัน และญี่ปุ่น ก็ยังเป็นตลาดสำคัญ โดยไทยยังมีการส่งออกไปอย่างต่อเนื่อง

(2) **กุ้งแห้ง ใส่เกลือหรือ แช่น้ำเกลือ** ในปี 2561-2566 มีการส่งออกในปริมาณค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับกุ้งประเภทอื่น ๆ โดยในปี 2566 ไทยส่งออก 0.63 ตัน มูลค่า 0.0034 ล้านเหรียญสหรัฐ ตลาดหลัก ได้แก่ ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ขณะที่การส่งออกไปออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ มีปริมาณเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

(3) **กุ้งต้มหรือนึ่ง** ในช่วงปี 2561-2566 มีการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2566 มีปริมาณการส่งออก 3,187.59 ตัน มูลค่า 32.78 ล้านเหรียญสหรัฐ ตลาดหลักสำหรับกุ้งต้มหรือนึ่ง คือ จีน ซึ่งในปี 2566 ไทยส่งออกไปจีน 1,705.08 ตัน มูลค่า 15.55 ล้านเหรียญสหรัฐ รองลงมา คือ ออสเตรเลีย ฮ่องกง ญี่ปุ่น และไต้หวัน ก็เป็นตลาดสำคัญของกุ้งประเภทนี้

(4) **กุ้งบรรจุภาชนะที่อากาศผ่านเข้าออกไม่ได้** ช่วงปี 2561-2566 มีการส่งออกในปริมาณค่อนข้างคงที่ แม้ว่าจะมีการลดลงในช่วงปีหลัง ๆ โดยในปี 2566 มีปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 15,439.48 ตัน มูลค่า 221.72 ล้านเหรียญสหรัฐ ลดลงจากปี 2565 ที่มีปริมาณการส่งออก 22,582.64 ตัน มูลค่า 324.16 ล้านเหรียญสหรัฐ ตลาดหลักสำหรับกุ้งบรรจุภาชนะ คือ ญี่ปุ่น ในปี 2566 ไทยมีการส่งออกไปญี่ปุ่น 5,907.44 ตัน มูลค่า 89.10 ล้านเหรียญสหรัฐ รองลงมา คือ สหรัฐอเมริกา 4,897.07 ตัน มูลค่า 67.48 ล้านเหรียญสหรัฐ นอกจากนี้ เกาหลีใต้ จีน และออสเตรเลีย ยังคงเป็นตลาดสำคัญที่มีการนำเข้ากุ้งบรรจุภาชนะในปริมาณที่ค่อนข้างสูง

(5) **กุ้งปรุงแต่งหรือทำไว้ไม่ให้เสีย** เป็นประเภทสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุด โดยในปี 2561-2566 มีแนวโน้มการส่งออกลดลง ในปี 2566 มีปริมาณการส่งออก 38,860.02 ตัน มูลค่า 374.25 ล้านเหรียญสหรัฐ ลดลงจากปี 2565 ที่มีการส่งออก 41,204.30 ตัน มูลค่า 410.52 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยมีสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น เป็นตลาดสำหรับกุ้งประเภทนี้ ในปี 2566 ไทยมีการส่งออกไปสหรัฐอเมริกา

14,370.83 ตัน เป็นมูลค่า 152.10 ล้านเหรียญสหรัฐ และส่งออกไปญี่ปุ่น 17,140.79 ตัน เป็นมูลค่า 144.90 ล้านเหรียญสหรัฐ นอกจากนี้ เกาหลีใต้ และออสเตรเลีย ก็เป็นตลาดสำคัญ แต่มีปริมาณการส่งออกที่ลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา รายละเอียดตามตารางที่ 2.10

ตารางที่ 2.10 การส่งออกกุ้งของไทยปี 2561-2566 แยกตามกลุ่มสินค้าและประเทศ

หน่วย : ตัน/ล้านเหรียญสหรัฐ

สินค้า	2561		2562		2563		2564		2565		2566	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
1) กุ้งมีชีวิต สด แช่เย็น แช่แข็ง	29,518.75	160.63	34,540.62	194.25	30,690.32	135.70	27,543.14	161.68	**59,210.35**	**525.34**	**60,700.78**	**501.66**
จีน	8,016.27	61.74	12,015.92	94.30	5,286.58	53.60	4,847.50	71.60	19,790.08	213.47	21,923.69	227.58
สหรัฐฯ	27.79	0.48	138.36	1.76	122.49	2.26	394.66	4.83	7,766.32	107.95	5,907.64	82.87
ไต้หวัน	274.27	1.70	208.63	1.40	313.30	2.40	682.11	3.84	6,172.70	45.81	5,568.44	48.86
ญี่ปุ่น	55.55	0.70	180.38	2.37	194.57	2.56	139.87	1.68	2,638.98	29.33	2,044.02	22.36
มาเลเซีย	6,893.81	26.18	5,854.53	22.14	5,545.46	17.90	6,839.59	20.25	5,958.37	15.01	8,682.79	21.52
อื่นๆ	14,251.06	69.82	16,142.81	72.29	19,227.92	56.98	14,639.41	59.48	16,883.91	113.77	16,574.21	98.47
2) กุ้งแห้ง ใส่เกลือ หรือ แช่น้ำเกลือ	0.7150	0.0045	0.7490	0.0039	0.725	0.0029	0.412	0.0015	0.720	0.00257	0.6330	0.00338
ญี่ปุ่น	0.3010	0.0030	0	0	0.725	0.0029	0.398	0.0015	0.501	0.00184	0.4140	0.00152
สหรัฐฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	0.049	0.00029	0.1360	0.00141
ออสเตรเลีย	-	-	-	-	-	-	-	-	0.031	0.00013	0.0350	0.00028
นิวซีแลนด์	-	-	-	-	-	-	0.014	0.0000485	0.008	0.00002	0.0200	0.00007
บาห์เรน	-	-	-	-	-	-	-	-	0.059	0.00003	0.0110	0.00005
อื่นๆ	0.4140	0.0015	0.7490	0.0039	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.720	0.00257	0.6330	0.00338
3) กุ้งต้มหรืออื่นๆ	**2,342.91**	**30.64**	**1,478.28**	**18.05**	**1,328.36**	**16.82**	**2,179.27**	**26.41**	**2,182.32**	**24.21**	**3,187.59**	**32.78**
จีน	1,274.43	14.72	863.49	8.40	496.91	4.76	1,071.54	10.06	827.66	7.73	1,705.08	15.55
ออสเตรเลีย	749.20	10.21	365.79	4.86	576.58	7.38	824.92	11.15	553.97	7.22	740.37	8.74
ฮ่องกง	104.55	2.47	93.77	2.27	114.94	2.80	99.62	2.26	230.92	3.16	188.19	2.39
ญี่ปุ่น	55.23	0.77	69.89	1.01	64.68	0.95	87.22	1.28	161.46	1.82	172.87	1.94
ไต้หวัน	24.73	0.35	41.56	0.54	39.19	0.39	28.22	0.21	124.77	1.11	173.13	1.79
อื่นๆ	134.77	2.12	43.77	0.98	36.05	0.55	67.75	1.45	283.54	3.17	207.96	2.35
4) กุ้งบรรจุภาชนะที่อากาศผ่านเข้าออกไม่ได้	19,127.77	241.25	20,690.42	251.28	22,285.91	279.11	22,998.03	307.46	22,582.64	324.16	15,439.48	221.72
ญี่ปุ่น	6,692.73	96.97	6,554.92	89.30	5,902.08	82.89	6,746.47	99.24	8,184.45	123.85	5,907.44	89.10
สหรัฐฯ	7,104.13	79.14	8,437.27	93.36	10,102.33	119.82	9,842.65	121.24	7,987.62	107.37	4,897.07	67.48
เกาหลีใต้	1,080.54	17.61	1,009.47	16.16	1,613.34	23.70	2,002.71	32.04	1,672.59	30.69	1,203.17	19.59
จีน	236.87	3.67	305.27	4.79	334.81	5.34	679.69	10.94	497.22	8.39	748.32	12.44
ออสเตรเลีย	356.49	3.84	340.71	3.87	565.17	6.54	739.21	8.69	1,061.95	12.67	674.98	7.51
อื่นๆ	3,657.00	40.03	4,042.78	43.79	3,768.20	40.82	2,987.30	35.30	3,178.82	41.19	2,008.49	25.59
5) กุ้งปรุงแต่งหรือทำไว้ไม่ให้เสีย	53,253.19	569.30	475,311.12	482.84	42,079.02	434.06	43,222.99	436.47	41,204.30	410.52	38,860.02	374.25
สหรัฐฯ	21,839.94	239.07	171,739.20	176.37	17,404.72	181.46	17,289.34	181.63	15,625.77	168.44	14,370.83	152.10

สินค้า	2561		2562		2563		2564		2565		2566	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
ญี่ปุ่น	19,555.27	200.08	195,404.99	194.22	16,122.30	161.95	16,764.18	161.48	17,822.09	158.47	17,140.79	144.86
เกาหลีใต้	2,190.28	25.14	22,236.48	24.25	1,890.23	19.01	3,178.09	29.92	2,587.65	25.84	2,014.01	19.18
ออสเตรเลีย	2,561.51	28.81	19,349.02	20.60	1,472.36	14.92	1,171.73	12.53	1,194.13	13.28	877.52	9.42
แคนาดา	1,038.20	10.88	10,482.65	10.17	683.78	7.38	571.44	6.02	579.42	6.49	880.42	8.80
อื่นๆ	6,067.99	65.32	56,098.78	57.23	4,505.64	49.34	4,248.21	44.89	3,395.25	37.99	3,576.46	39.89
รวมทั้งสิ้น	104,243.34	1,001.82	532,021.19	946.42	96,384.34	865.69	95,943.84	932.02	125,180.33	1,284.23	118,188.50	1,130.41

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากรวิเคราะห์และประมวลผลโดย สนค.

เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก และเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดของไทยในตลาดกุ้งโลก ประเทศไทยควรมุ่งเน้นกลยุทธ์ที่หลากหลายและเชิงลึก อาทิ

1. การรักษาฐานตลาดเดิม : อาทิ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นตลาดที่มีความต้องการสินค้ากุ้งไทยอย่างต่อเนื่อง และ**การขยายตลาดส่งออก** ไปยังตลาดที่มีความต้องการกุ้งที่มีกำลังซื้อสม่ำเสมอ เช่น จีน ยุโรป เกาหลีใต้ และมาเลเซีย โดยปรับกลยุทธ์การตลาดและสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าอย่างใกล้ชิดกับประเทศดังกล่าว

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และเพิ่มมูลค่า: ควรมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์กุ้ง หรือขึ้นทะเบียนสินค้ากุ้ง ให้เป็นสินค้า GI เนื่องจากมีรสชาติเฉพาะ สร้างจุดเด่นให้กับสินค้า ซึ่งจะทำให้สินค้ามีมูลค่าสูง อาทิ กุ้งแปรรูปและกุ้งปรุงแต่ง เพื่อดึงดูดความสนใจจากตลาดที่มีกำลังซื้อสูง เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร หรือประเทศแถบตะวันออกกลาง เป็นต้น

3. การปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐาน: ไทยควรพัฒนาและยกระดับมาตรฐานตนเองให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ซึ่งปัจจุบันเน้นมาตรฐานด้านรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนเพื่อให้ตรงตามมาตรฐานและข้อกำหนดของตลาดหลัก เช่น ปรับปรุงคุณภาพของกุ้งสดและแช่เย็น ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดในสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป และการปฏิบัติตามมาตรฐานด้านความยั่งยืน

4. การสำรวจและเข้าถึงตลาดใหม่: ปัจจุบันตลาดสำคัญสำหรับสินค้ากุ้งของไทย คือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และจีน ไทยควรสำรวจตลาดใหม่ และขยายฐานตลาดให้กว้างขึ้น โดยเฉพาะประเทศที่มีความต้องการรับประทานกุ้งอยู่แล้ว แต่สามารถขยายตลาดได้อีก เช่น จีน ตะวันออกกลาง หรือเอเชีย เป็นต้น เพื่อเพิ่มโอกาสในการขยายตลาดและลดการพึ่งพาตลาดเดิม

5. การจัดการต้นทุนและความยั่งยืน: ควรจัดการต้นทุนการผลิตและการขนส่งอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาการผลิตอย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก

บทที่ 3 ระบบนิเวศของการค้าสินค้ากุ้ง

- **การเลี้ยงกุ้ง:** ประเภทของการเลี้ยงกุ้งสามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

- การเลี้ยงกุ้งแบบ Intensive (พัฒนา): ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น ระบบการกรองน้ำ การควบคุมคุณภาพน้ำ และมีการจัดการระบบการเลี้ยงที่ดี โดยเฉพาะลูกกุ้งคุณภาพปลอดเชื้อ SPF (Specific Pathogen Free) เน้นการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงและลดความเสี่ยงในการเกิดโรค

- การเลี้ยงกุ้งแบบ Extensive (ธรรมชาติ): ใช้วิธีการเลี้ยงที่ใกล้เคียงกับธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติมากกว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่ มักเป็นฟาร์มขนาดเล็ก ผลผลิตต่อไร่อาจต่ำกว่า แต่มีต้นทุนต่ำ

- **การผลิตและการเพาะเลี้ยง:** เริ่มต้นจากฟาร์มเลี้ยงกุ้งที่เพาะเลี้ยงกุ้งเพื่อการค้า การจัดการฟาร์มอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของกุ้งได้

- **การจัดการหลังกุ้งเจริญเติบโตเต็มที่** ผ่านกระบวนการจัดการ เช่น การคัดแยกขนาดน้ำหนักและคุณภาพ เพื่อให้ได้สินค้าที่ตรงตามมาตรฐาน

- **การแปรรูปและการบรรจุภัณฑ์:** กุ้งที่ผ่านการคัดเลือกแล้วจะถูกส่งไปยังโรงงานแปรรูปเพื่อทำความสะอาด ปอกเปลือก ตัดแต่ง และบรรจุภัณฑ์ตามความต้องการของตลาด

- **การตลาดและการจัดจำหน่าย:** สินค้ากุ้งที่ผ่านการแปรรูปแล้วจะถูกนำไปจัดจำหน่ายผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ตลาดค้าส่ง ตลาดค้าปลีก ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านอาหาร และการส่งออกไปต่างประเทศ

- **การขนส่งและโลจิสติกส์:** การจัดการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาคุณภาพของกุ้งตลอดเส้นทางการส่งมอบ การใช้เทคโนโลยีการขนส่งที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยรักษาความสดใหม่ของกุ้งได้

- **การส่งออกและการตลาดระหว่างประเทศ:** สำหรับการตลาดระหว่างประเทศ การปฏิบัติตามมาตรฐานสากลและกฎระเบียบของประเทศผู้นำเข้ามีความสำคัญมาก รวมถึงการมีการตลาดที่ดีเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคในต่างประเทศ

- **การสนับสนุนและการส่งเสริม:** หน่วยงานรัฐบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถให้การสนับสนุนในด้านการวิจัยและพัฒนา การฝึกอบรม การตลาด และการสร้างเครือข่ายเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของสินค้ากุ้งในตลาดโลก

- การแปรรูปและบรรจุภัณฑ์: กุ้งที่ได้จากฟาร์มจะถูกแปรรูปในโรงงานแปรรูป เช่น การล้างทำความสะอาด การแช่แข็ง หรือการปรุงสำเร็จรูป จากนั้นจึงบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบที่เหมาะสม

- การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน: กุ้งที่เตรียมส่งออกจะต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มั่นใจว่าปลอดภัยต่อการบริโภคและตรงตามมาตรฐานของประเทศปลายทาง

- การขนส่ง: กุ้งที่แปรรูปและบรรจุภัณฑ์แล้วจะถูกส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ โดยอาจใช้วิธีการขนส่งทางเรือ หรือทางอากาศ ขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้าและระยะทาง

บทที่ 4 กรณีศึกษาการผลิตและการค้าสินค้ากุ้งในต่างประเทศ

- **ประเทศเอกวาดอร์**

ในปี 2566 เอกวาดอร์เป็นผู้ส่งออกกุ้งอันดับ 1 ของโลก ข้อมูลจาก Trade map พบว่า เอกวาดอร์ส่งออกกุ้งเป็นมูลค่า 7,253.10 ล้านเหรียญสหรัฐ ลดลงร้อยละ 10.30 จากปีก่อนหน้า (ที่ 8,086.80 ล้านเหรียญสหรัฐ) มีปริมาณ 1.20 ล้านตัน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.60 จากปีก่อนหน้า) สินค้าส่งออกสำคัญของเอกวาดอร์ ได้แก่ กุ้งอื่นๆ แช่แข็ง (พิกัด 030617) ส่งออกเป็นปริมาณ 1.19 ล้านตัน มูลค่า 7,092.60 ล้านเหรียญสหรัฐ มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 97.80 ของมูลค่าการส่งออกกุ้งทั้งหมดของเอกวาดอร์ โดยกุ้งแช่แข็งของเอกวาดอร์มีราคาต่อหน่วย (Unit Value) อยู่ที่ 5,942.00 เหรียญสหรัฐฯ ต่อตัน ต่ำกว่าราคาต่อหน่วยของอินเดีย (6,639.00 เหรียญสหรัฐฯ ต่อตัน) และต่ำกว่าราคาต่อหน่วยของโลก (6,805.00 เหรียญสหรัฐฯ ต่อตัน)

ตลาดส่งออกสำคัญของเอกวาดอร์ ได้แก่ (1) จีน (มีสัดส่วนร้อยละ 53.40 ของมูลค่าการส่งออกกุ้งของเอกวาดอร์) (2) สหรัฐฯ (ร้อยละ 20.50) (3) สเปน (ร้อยละ 5.30) (4) อิตาลี (ร้อยละ 3.70) และ (5) ฝรั่งเศส (ร้อยละ 2.90) ทั้งนี้ การที่เอกวาดอร์พึ่งพาตลาดจีนเป็นหลัก และมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศจีน ส่งผลให้การส่งออกกุ้งไปยังจีนลดลงอย่างมาก โดยในปี 2563 การส่งออกลดลงถึงร้อยละ 9.00 อย่างไรก็ตาม เอกวาดอร์สามารถชดเชยการสูญเสียจากตลาดจีนด้วยการเพิ่มการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา โดยในปี 2563 และ 2564 มูลค่าการส่งออกกุ้งจากเอกวาดอร์ไปยังสหรัฐฯ เติบโตขึ้นถึงร้อยละ 51.00 และ 81.00 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเอกวาดอร์ให้ความสำคัญในการขยายตลาดส่งออกไปยังสหรัฐฯ มากขึ้น

อุตสาหกรรมกุ้งของเอกวาดอร์พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา สภาพภูมิอากาศที่เอื้อต่อการเพาะเลี้ยงกุ้ง รวมถึงแหล่งน้ำเค็มที่มีความสมบูรณ์ ส่งผลให้การเพาะเลี้ยงกุ้งในประเทศมีประสิทธิภาพสูงและสามารถผลิตได้ตลอดทั้งปี ระบบการผลิตกุ้งของเอกวาดอร์ถือเป็นระบบการเลี้ยงแบบธรรมชาติที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตของกุ้งพันธุ์พื้นถิ่น ซึ่งทำให้ผลผลิตมีคุณภาพสูงทนทานต่อโรค ความสำเร็จของการเพาะเลี้ยงกุ้งในเอกวาดอร์มาจากการผสมผสานระหว่างการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค อาทิ เอกวาดอร์มีแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างโมเดลฟาร์มกุ้ง นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้การเลี้ยงระบบน้ำหมุนเวียน ซึ่งจะสามารถเพาะเลี้ยงได้หลายรอบต่อปี โดยกุ้งจะมีขนาดเล็กลง ซึ่งจะแข่งขันได้ดีในตลาดสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ มีแนวคิดในการนำเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) มาใช้ในการตรวจสอบย้อนกลับ ภายใต้ระบบนิเวศน์ IBM Food Trust รวมทั้ง ให้ความสำคัญกับปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทำให้สามารถขยายตลาดไปยังกลุ่มประเทศในยุโรปและสหรัฐฯ ได้อย่างต่อเนื่อง และยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์กุ้งของเอกวาดอร์ในตลาดโลก

- **ประเทศอินเดีย**

ในปี 2566 อินเดียเป็นผู้ส่งออกกุ้งอันดับ 2 ของโลก มูลค่า 4,914.40 ล้านเหรียญสหรัฐ ลดลงร้อยละ 11.30 จากปีก่อนหน้า (ที่ 5,538.06 ล้านเหรียญสหรัฐ) มีปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 717,609.00 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.00 จากปีก่อนหน้า (ที่ 707,498.00 ตัน) สินค้าส่งออกสำคัญของอินเดีย ได้แก่ (1) กุ้งอื่น ๆ

แช่แข็ง (พิกัด 030617) ส่งออกเป็นปริมาณ 650,592 ตัน มูลค่า 4,319.13 ล้านเหรียญสหรัฐ (สัดส่วนร้อยละ 87.89 ของมูลค่าการส่งออกกุ้งทั้งหมดของอินเดีย) (2) กุ้งบรรจุภาชนะที่อากาศผ่านเข้าออกไม่ได้ (พิกัด 160529) ปริมาณ 51,120.00 ตัน มูลค่า 476.84 ล้านเหรียญสหรัฐ (สัดส่วนร้อยละ 9.70) และ (3) กุ้งบรรจุภาชนะที่อากาศผ่านเข้าออกได้ (พิกัด 160521) ปริมาณ 11,111.00 ตัน มูลค่า 91.52 ล้านเหรียญสหรัฐ (สัดส่วนร้อยละ 1.80) โดยราคาต่อหน่วย (Unit Value) อินเดียมีราคาต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลกในทุกประเภทสินค้า เช่น กุ้งอื่นๆ แช่แข็ง (พิกัด 030617) มีราคาต่อหน่วย 6,639.00 เหรียญสหรัฐฯ ต่อตัน ขณะที่ราคาต่อหน่วยเฉลี่ยของโลก 6,805.00 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน กุ้งบรรจุภาชนะที่อากาศผ่านเข้าออกไม่ได้ (พิกัด 160529) มีราคาต่อหน่วยเหรียญสหรัฐฯ 9,311.00 ต่อตัน ขณะที่ราคาต่อหน่วยเฉลี่ยของโลก 11,203.00 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน และกุ้งบรรจุภาชนะที่อากาศผ่านเข้าออกได้ (พิกัด 160521) ราคาต่อหน่วยของอินเดีย 8,236.00 เหรียญสหรัฐต่อตัน ขณะที่ราคาต่อหน่วยเฉลี่ยของโลก 9,748.00 เหรียญสหรัฐต่อตัน เป็นต้น ตลาดส่งออกสำคัญของอินเดีย ได้แก่ (1) สหรัฐอเมริกา (สัดส่วนร้อยละ 46.50) (2) จีน (ร้อยละ 15.50) (3) ญี่ปุ่น (ร้อยละ 5.50) (4) เวียดนาม (ร้อยละ 5.10) และ (5) แคนาดา (ร้อยละ 3.70)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของอินเดียคือการปรับปรุงกระบวนการเพาะเลี้ยงกุ้งอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ เช่น การเลี้ยงกุ้งในระบบความหนาแน่นสูง และการจัดการคุณภาพน้ำที่ทันสมัย เพื่อควบคุมสภาวะแวดล้อมให้เหมาะสม ลดอัตราการตายของกุ้ง นอกจากนี้ อินเดียยังได้เพิ่มมาตรการควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อย่างเข้มงวด เพื่อให้กุ้งที่ส่งออกได้มาตรฐานสากล ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือการเพาะเลี้ยงกุ้งพันธุ์ที่ทนต่อโรคและสภาพแวดล้อมที่ท้าทาย ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงจากการเกิดโรคระบาดในฟาร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ รัฐบาลอินเดียยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงกุ้งผ่านนโยบาย "Made in India Shrimp" ซึ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าภายในประเทศ รวมถึงการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการขยายตลาดส่งออกไปยังประเทศใหม่ๆ เกษตรกรอินเดียเองก็ให้ความสำคัญกับการเลี้ยงกุ้งขนาดใหญ่ โดยเฉพาะกุ้งกุลาดำ (Black Tiger Shrimp) เนื่องจากมีศักยภาพในการสร้างกำไรมากกว่า อินเดียยังเน้นการให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับมาตรฐาน Best Aquaculture Practices (BAP) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากรและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระบบการผลิตอย่างยั่งยืน

- **ประเทศเวียดนาม**

ในปี 2566 เวียดนามเป็นผู้ส่งออกกุ้งอันดับ 3 ของโลก มูลค่า 2,921.59 ล้านเหรียญสหรัฐ ปริมาณ 315,579.00 ตัน ลดลงร้อยละ 27.16 จากปีก่อนหน้า (ที่ 4,011.20 ล้านเหรียญสหรัฐ) มีปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 315,579.00 ตัน ลดลงร้อยละ 23.29 จากปีก่อนหน้า (ที่ 411,418.00 ตัน) สินค้าส่งออกสำคัญของเวียดนาม ได้แก่ (1) กุ้งอื่นๆ แช่แข็ง (พิกัด 030617) ปริมาณ 163,538.00 ตัน มูลค่า 1,615.20 ล้านเหรียญสหรัฐ (2) กุ้งบรรจุภาชนะที่อากาศผ่านเข้าออกได้ (พิกัด 160521) ปริมาณ 108,009.00 ตัน มูลค่า 1,041.74 ล้านเหรียญสหรัฐ และ (3) กุ้งบรรจุภาชนะที่อากาศผ่านเข้าออกไม่ได้ (พิกัด 160529) ปริมาณ 21,890.00 ตัน มูลค่า 219.88 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยมีสัดส่วน 55.28 35.66 และ 7.53 ของมูลค่าการส่งออกกุ้งทั้งหมดของเวียดนามตามลำดับ สำหรับราคาต่อหน่วย (Unit Value) สำหรับสินค้ากุ้งอื่น ๆ แช่แข็ง (พิกัด 030617) เวียดนามมีราคาต่อหน่วยสูงกว่าราคาโลก (ราคาต่อหน่วยของเวียดนาม

อยู่ที่ 9,877.00 เหรียญสหรัฐฯ ต่อตัน ขณะที่โลกมีราคาต่อหน่วยที่ 6,805.00 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน) แต่สำหรับกุ้งบรรจุภาชนะที่อากาศผ่านเข้าออกได้ (พิกัด 160521) เวียดนามมีราคาต่อหน่วยต่ำกว่าราคาโลก (ราคาต่อหน่วยของเวียดนาม อยู่ที่ 9,645.00 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน ขณะที่โลกมีราคาต่อหน่วย 9,748.00 เหรียญสหรัฐต่อตัน) ตลาดส่งออกสำคัญของเวียดนาม ได้แก่ (1) สหรัฐอเมริกา (สัดส่วนร้อยละ 20.00) (2) ญี่ปุ่น (สัดส่วนร้อยละ 16.70) (3) เกาหลีใต้ (สัดส่วนร้อยละ 11.60) (4) จีน (สัดส่วนร้อยละ 8.00) และ (5) ออสเตรเลีย (ร้อยละ 6.80)

เวียดนามได้พัฒนาอุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงกุ้งอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นในตลาดโลก มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและปรับปรุงกระบวนการเพาะเลี้ยง เช่น ระบบการเลี้ยงกุ้งความหนาแน่นสูง (High-Density Farming) เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีการนำเทคโนโลยีการตรวจสอบคุณภาพน้ำและการควบคุมการให้อาหารแบบอัตโนมัติเข้ามาใช้ในการจัดการฟาร์ม ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต นอกจากนี้ เวียดนามยังให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนากุ้งพันธุ์ใหม่ที่ทนต่อโรคและสภาพแวดล้อมที่ท้าทาย โดยเฉพาะการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคในฟาร์ม ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในอุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงกุ้งทั่วโลก นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ออกนโยบายส่งเสริมการเพาะเลี้ยงกุ้งที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนเกษตรกรให้ใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และควบคุมการใช้ยาปฏิชีวนะเพื่อลดความเสี่ยงต่อสุขภาพผู้บริโภค สำหรับการขยายพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้ง รัฐบาลเวียดนามได้วางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมกุ้งสู่โมเดลอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชั้นสูง (Hi-Tech Shrimp Industry Model) พร้อมกับขยายฟาร์มกุ้งที่มีการดูแลระบบนิเวศอย่างดี (Large-Scale Eco-Shrimp Farming) โดยมีเป้าหมายการส่งออกกุ้งให้ได้มูลค่า 10,000 ล้านเหรียญสหรัฐภายในปี 2568 จากมูลค่าการส่งออกปัจจุบันที่ประมาณ 3,500.00 ล้านเหรียญสหรัฐ ทั้งนี้ ในช่วงปี 2560-2563 เวียดนามมีพื้นที่ฟาร์มกุ้งน้ำกร่อยประมาณ 710,000 เฮกตาร์ (4,437,500 ไร่) และมีผลผลิต 850,000.00 ตัน ในขณะที่ช่วงปี 2563-2568 มีเป้าหมายขยายพื้นที่เป็น 750,000 เฮกตาร์ (4,687,500 ไร่) เพื่อให้ได้ผลผลิต 1.10 ล้านตัน

บทที่ 5 กฎระเบียบ มาตรฐาน และมาตรการที่เกี่ยวข้อง

การส่งออกกุ้งต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อกำหนด รวมถึงมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามขั้นตอนการส่งออก (รายละเอียดตามภาคผนวก 3) ซึ่งในรายละเอียดจะแตกต่างกันไปตามประเทศปลายทาง โดยสรุปกฎระเบียบ ข้อกำหนด และมาตรการหลัก ๆ ดังนี้

- **ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยอาหารและสุขอนามัย** (Sanitary and Phytosanitary Measures - SPS) อาทิ

- ต้องมีการรับรองด้านสุขภาพสัตว์น้ำที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรค

- กุ้งที่ส่งออกต้องมาจากฟาร์มที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น มาตรฐาน GAP (Good Aquaculture Practice)

- การใช้สารเคมีและยาปฏิชีวนะในกระบวนการเลี้ยงและผลิตต้องไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนด โดยแต่ละประเทศมีข้อกำหนดเกี่ยวกับสารตกค้างที่แตกต่างกัน

- **ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยทางอาหาร** (Food Safety Standards) อาทิ

- กุ้งต้องผ่านการตรวจสอบและการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การอาหารและยาแห่งสหรัฐอเมริกา (Food and Drug Administration: FDA) หรือหน่วยงานความปลอดภัยอาหารแห่งสหภาพยุโรป (European Food Safety Authority: EFSA)

- ต้องมีการทดสอบเพื่อยืนยันว่าไม่มีสารอันตราย เช่น ยาปฏิชีวนะและสารปนเปื้อน

- **กฎหมายและมาตรฐานการนำเข้าในประเทศปลายทาง** อาทิ

- ข้อกำหนดเกี่ยวกับฉลากอาหารและบรรจุภัณฑ์

- มาตรฐานของประเทศปลายทาง เช่น มาตรฐานการผลิตที่มีมาตรการป้องกันอันตราย (Hazard Analysis and Critical Control Points: HACCP) ในประเทศสหภาพยุโรป หรือมาตรฐานของกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (U.S. Department of Agriculture: USDA)

- **การขอใบอนุญาตและใบรับรอง** (Permits and Certifications)

- ผู้ส่งออกต้องขอใบอนุญาตส่งออกจากหน่วยงานในประเทศของตน เช่น กรมประมงของประเทศไทย

- ต้องมีใบรับรองการส่งออก เช่น ใบรับรองสุขอนามัยสัตว์น้ำ (Health Certificate) และใบรับรองมาตรฐานอื่น ๆ ที่ประเทศปลายทางกำหนด อาทิ เอกสาร DS-2031 (Shrimp Exporter's/Importer's Declaration) สำหรับการส่งออกไปสหรัฐอเมริกา

- **ข้อกำหนดด้านภาษีและพิธีการศุลกากร**

- ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนศุลกากรของประเทศปลายทาง อาทิ การจัดเตรียมเอกสารเพื่อการส่งออก เช่น ใบกำกับสินค้า ใบขนส่งสินค้า การสุ่มตรวจสินค้า การชำระค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาษี ค่าธรรมเนียมการตรวจสินค้า

- **การจัดการโลจิสติกส์และการขนส่ง**

- กุ้งเป็นสินค้าที่เน่าเสียง่าย การควบคุมอุณหภูมิในการขนส่งเป็นสิ่งสำคัญ การจัดการขนส่งต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของประเทศปลายทางเพื่อรักษาคุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร

- **การตรวจสอบและการปฏิบัติตามกฎระเบียบสิ่งแวดล้อม**

- การส่งออกอาจต้องผ่านการตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ข้อกำหนดการใช้ทรัพยากรน้ำและการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการเพาะเลี้ยง จากผลการศึกษาของกรมประมงระบุว่าการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากการเลี้ยงกุ้งทะเลเกิดจากกิจกรรมการผลิตอาหาร (ร้อยละ 55.5) รองลงมา คือ พลังงาน (ร้อยละ 42.5)

- **มาตรฐานความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคม** (Sustainability Standards)

- หลายประเทศมีการกำหนดมาตรฐานการเลี้ยงกุ้งที่ยั่งยืน เช่น ฉลากเขียวที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการรับรองมาตรฐานสินค้าประมง (Marine Stewardship Council: MSC) หรือคณะกรรมการกำกับดูแลด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (Aquaculture Stewardship Council: ASC) เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

มาตรฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ

- **มาตรฐานกรมประมง**

1) มาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี (Good Aquaculture Practice : GAP) สำหรับฟาร์มเพาะพันธุ์และอนุบาลกุ้ง ทะเล พ.ศ. 2553 กรมประมง

2) มาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี (Good Aquaculture Practice : GAP) สำหรับฟาร์มเลี้ยงกุ้งทะเล พ.ศ. 2553 กรมประมง

3) มาตรฐานโค้ด ออฟ คอนดัค (Code of Conduct: CoC) สำหรับฟาร์ม เพาะพันธุ์อนุบาล และเลี้ยงกุ้งทะเล พ.ศ. 2546 กรมประมง

4) ใบรับรอง HACCP หรือ ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard Analysis and Critical Control Points: HACCP)

5) หลักเกณฑ์การผลิตที่ดี (Good Manufacturing Practice: GMP)

- **มาตรฐานสินค้าเกษตรแห่งชาติ**

1) มาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยง สัตว์น้ำที่ดี สำหรับฟาร์มผลิตลูกกุ้งขาวแวนนาไมปลอดโรค (มกษ.7432-2558)

2) มาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยง สัตว์น้ำที่ดีสำหรับฟาร์มเพาะและอนุบาลลูกกุ้งทะเล (มกษ.7422-2561)

3) มาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี สำหรับฟาร์มเลี้ยงกุ้งทะเล (มกษ.7401-2567)

4) มาตรฐานการเลี้ยงกุ้งทะเลระบบอินทรีย์ (มกษ.7413-2550)

5) มาตรฐานห่วงโซ่การคุ้มครอง: ผลิตภัณฑ์กุ้งทะเลจากการเพาะเลี้ยงอย่างยั่งยืน (มกษ. 9066-2566)

- **มาตรฐานสากล**

1) มาตรฐาน Aquaculture Stewardship Council (ASC)

2) มาตรฐาน Best Aquaculture Practices (BAP)

3) มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GLOBALG.A.P.)

4) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM)

5) หลักเกณฑ์การผลิตที่ดี (Good Manufacturing Practice: GMP)

บทที่ 6 ปัญหาและอุปสรรค

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การค้าสินค้ากุ้งต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ ดังนี้

1) ปัญหาโรคระบาดไม่ได้รับการแก้ไขเป็นระยะเวลานาน โรคระบาดในกุ้งที่พบบ่อยในไทย คือ โรคขี้ขาว (Enterocytozoon Hepatopenaei: EHP) โรคตายด่วน (Early Mortality Syndrome: EMS) โรคตัวแดงดวงขาว (White Spot Disease: WSD) โดยโรคขี้ขาว เริ่มพบในปี 2553 เป็นโรคที่เกิดในบ่อที่ปล่อยกุ้งเลี้ยงค่อนข้างหนาแน่น เปลี่ยนถ่ายน้ำน้อย ทำให้ระบบทางเดินอาหาร (EHP เซลล์ตับ ตับอ่อน และลำไส้ของกุ้งเกิดการอักเสบจากการติดเชื้อแบคทีเรีย ส่งผลให้ประสิทธิภาพการดูดซึมอาหารลดต่ำลง กระทบผลผลิตเหลือกุ้งรอดเพียงร้อยละ 20-30 และในปี 2553 ยังเกิดการระบาดของโรคตัวแดงดวงขาว (WSD) ที่กลายเป็นโรคประจำถิ่น ซึ่งพบการระบาดในฤดูหนาวและช่วงการเปลี่ยนเข้าสู่ช่วงฤดูแล้ง ทำให้อัตราเลี้ยงรอดต่ำ ต่อมาในช่วงปลายปี 2554 เกิดโรคตายด่วน ส่งผลให้ผลผลิตกุ้งไทยลดลงไปมากกว่าร้อยละ 40 ขณะที่ยังมีปัญหาโรคและสภาพอากาศแปรปรวน อย่างต่อเนื่อง

2) ปัญหาด้านการผลิตและการตลาด โดยที่ปริมาณผลผลิตกุ้งในไทยลดลงจากหลายปัจจัย อาทิ โรคระบาด ต้นทุนการผลิต (อาทิ ค่าอาหารกุ้ง และ ค่าพลังงาน (น้ำมันและไฟฟ้า)) ปรับตัวสูงขึ้น อีกทั้งยังต้องเผชิญกับสภาพอากาศแปรปรวน ยิ่งทำให้ผู้ผลิตบางรายชะลอการเลี้ยง/การผลิตกุ้ง ส่งผลให้ผลผลิตลดลง เกิดความผันผวนทั้งอุปสงค์และอุปทาน ในขณะที่ประเทศผู้ผลิตบางราย ที่ได้รับผลกระทบน้อยกว่า ด้วยอาจเป็นเพราะแหล่งเพาะเลี้ยง ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพอากาศที่เอื้ออำนวย การใช้เทคโนโลยี หรือการมีโรคระบาดเพียงเล็กน้อย หรือสามารถควบคุมได้ ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำกว่าสามารถเพิ่มผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง

3) ปัญหาด้านเสถียรภาพราคา ราคากุ้งมีความอ่อนไหวต่อปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในเรื่องต้นทุนการผลิต ปัญหาโรคระบาด การขนส่ง และอัตราแลกเปลี่ยน ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งที่ส่วนมากเป็นรายเล็กมีความเสี่ยงที่จะขาดทุนสูง เพราะไม่มีกำลังต่อรองกับห้องเย็นหรือบริษัทแปรรูปที่มักจะกดราคาซื้อให้ต่ำที่สุดเพื่อลดต้นทุน ทำให้เกษตรกรกุ้งจำนวนมากขาดแรงจูงใจในการทำฟาร์มกุ้งต่อ เกิดภาวะขาดทุนต่อเนื่อง ทำให้ต้องเลิกกิจการไป ทำให้ผลผลิตกุ้งของไทยตกต่ำเข้าไปอีก

4) อุปสรรคจากมาตรการกีดกันทางการค้า อาทิ

<u>มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี</u>

- **มาตรการตอบโต้ การทุ่มตลาดสินค้ากุ้งแช่แข็งนำเข้าจากไทย:** ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2546 สหรัฐอเมริกาเรียกเก็บอากรตอบโต้การทุ่มตลาด (Anti-Dumping Duty: AD) สินค้ากุ้งแช่แข็ง นำเข้าจากไทย และอีก 5 ประเทศ ได้แก่ จีน เวียดนาม อินเดีย บราซิล และเอกวาดอร์ เป็นต้นมา ส่งผลให้ไทยเสียเปรียบประเทศคู่แข่งอื่น ๆ ที่ไม่ถูกเรียกเก็บอากรดังกล่าว ซึ่งเสียภาษีนำเข้ากุ้งแช่แข็งในอัตราปกติที่ร้อยละ 0 นอกจากนี้ ผู้ประกอบการไทยต้องแบกรับภาระการวางพันธบัตรค้ำประกัน (Continuous Bond) หรือ C-Bond เป็นจำนวนเงินที่สูงนอกเหนือจากอัตราอากร AD ส่งผลต่อสภาพคล่องของผู้ส่งออก ซึ่งปัจจุบันสหรัฐอเมริกาได้ยกเลิกการเก็บ C-Bond กับสินค้ากุ้งแช่แข็งของไทยแล้ว ส่วนอัตราอากร AD สหรัฐอเมริกายังคงเรียกเก็บอากรกับสินค้ากุ้งแช่แข็งของไทย ทั้งนี้ ล่าสุดกระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ (Department of Commerce: DOC) ได้ออกประกาศ Federal Register Vol. 89 No. 69 ลงวันที่

9 เมษายน 2567 เรื่อง แจ้งเปิดการทบทวนประจำปี (Administrative Review) กรณีการใช้มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด สินค้ากุ้งแช่แข็ง (Certain Frozen Warmwater Shrimp) จากประเทศไทยโดยมีกำหนดประกาศผลการทบทวนประจำปีชั้นที่สุด ภายในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2568

- **กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์:** ที่ผ่านมา ไทยต้องเผชิญกับปัญหาสิทธิมนุษยชนในอุตสาหกรรมประมงที่ทำให้สหภาพยุโรปห้ามการนำเข้าสินค้าทะเลของไทยช่วงหนึ่ง เนื่องจากพบการค้ามนุษย์และใช้แรงงานผิดกฎหมายบนเรือประมงไทย ทำให้ภาพลักษณ์อุตสาหกรรมสินค้าประมงของไทย รวมถึงกุ้งเสียหายอย่างมาก ส่งผลต่อการจัดอันดับไทยอยู่ใน Tier 3 อย่างไรก็ดี ล่าสุดรายงาน Trafficking in Persons Report: 2024 (TIPS Report) ซึ่งรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ใน ๑๘๘ ประเทศหรือเขตเศรษฐกิจ สหรัฐฯ ได้เห็นถึงความพยายามของไทยในการดำเนินการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทำให้สหรัฐอเมริกาจัดอันดับให้ไทยดีขึ้นอยู่ใน Tier 2[6] ต่อเนื่องเป็นปีที่ 3 นอกจากนี้ ในรายงานบัญชีรายชื่อสินค้าที่มีเหตุผลเชื่อได้ว่าผลิตโดยใช้แรงงานเด็กหรือแรงงานบังคับ (List of Good Produced by Child Labor or Forced Labor (TVPRA List)) และรายงานรายชื่อสินค้าที่มีการใช้แรงงานเด็กหรือแรงงานเด็กขัดหนี้ (List of Products Produced by Forced or Indentured Child Labor หรือ EO List) ได้ถอดถอนสินค้ากุ้งของไทยออกจากบัญชีรายชื่อประเทศที่มีการใช้แรงงานเด็กจากทั้งสองรายงานแล้ว

5) การขาดสิทธิพิเศษทางการค้าต่างๆ ทำให้ไทยเสียเปรียบคู่แข่งในเรื่องราคา อาทิ

- **สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System Preference: GSP)**[7] ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น การที่สหรัฐอเมริกามีคำสั่งระงับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) กับสินค้าอาหารทะเลไทยจากประเทศไทยตั้งแต่ปี 2563 โดยให้เหตุผลว่าประเทศไทยไม่จัดให้มีการรับรองสิทธิแรงงานตามมาตรฐานสากล ซึ่งแม้ว่าไทยจะมีความพยายามปรับปรุงมาตรฐานและให้สิทธิแก่แรงงานเพิ่มเติมมาอย่างต่อเนื่องแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของแรงงานต่างชาติในภาคอุตสาหกรรมการประมง

- **สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement-FTA)** กับสหภาพยุโรป ซึ่งประเทศคู่แข่งสำคัญมี เช่น ความตกลง FTA ระหว่างสหภาพยุโรปกับเวียดนามที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา

---

[6] หมายเหตุ:

- Tier 1 (เทียร์ 1) ประเทศที่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายปกป้องเหยื่อการค้ามนุษย์อย่างครบถ้วน
- Tier 2 (เทียร์ 2) ประเทศที่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายปกป้องเหยื่อการค้ามนุษย์ไม่ครบถ้วน แต่มีความพยายามอย่างมีนัยยะเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานเหล่านั้น
- Tier 2 Watchlist (เทียร์ 2 เฝ้าระวังพิเศษ) ประเทศที่การค้ามนุษย์เพิ่มขึ้น และถูกพิจารณาว่ากำลังพยายามอย่างมีนัยยะเพื่อให้สามารถทำตามมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายปกป้องเหยื่อการค้ามนุษย์ โดยสัญญาว่าจะใช้มาตรการเพิ่มเติมในปีถัดไป
- Tier 3 (เทียร์ 3) ประเทศที่ปฏิบัติไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายปกป้องเหยื่อการค้ามนุษย์ และไม่มีความพยายามในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์

[7] **Generalized System Preference: GSP** เป็นสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร โดยประเทศที่พัฒนาแล้วบางประเทศมอบให้กับประเทศที่กำลังพัฒนา โดยไม่เรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทนจากประเทศผู้รับสิทธิ วัตถุประสงค์ คือ เพื่อช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาสามารถตั้งตัว แข่งขัน และเติบโตได้ โดยไทยถูกตัดสิทธิ GSP จากตลาดนำเข้าสำคัญ อาทิ สหภาพยุโรป (ปี 2558) และจากสหรัฐฯ (ปี 2563)

บทที่ 7 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการค้าสินค้ากุ้ง

การพัฒนาศักยภาพการค้าสินค้ากุ้ง มีความเชื่อมโยงกันตลอดห่วงโซ่การผลิตไปจนถึงมือผู้บริโภค ดังนั้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการค้าสินค้ากุ้งจึงเกี่ยวข้องตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ดังนี้

1.ด้านการผลิต

1.1 การบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ในการหามาตรการป้องกัน ควบคุมและแก้ไขปัญหาโรคในกุ้งอย่างเป็นระบบ ดังนี้

- พิจารณานำเสนอเป็น “วาระแห่งชาติ” เหมือนกรณีการแก้ไขปัญหาปลาหมอคางดำ อาทิ การใช้เทคโนโลยีมาช่วยพัฒนาระบบควบคุมป้องกันโรคในฟาร์ม เช่น การเลือกใช้เชื้อพันธุ์กุ้งที่มีความต้านทานต่อโรค และการควบคุมสุขอนามัยที่ดีในฟาร์ม การพัฒนาระบบควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของกุ้งเพื่อลดความเสี่ยงจากโรค

- การลดต้นทุนด้านพลังงาน โดยการพัฒนาและใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีขั้นสูง อาทิ การพัฒนาระบบพลังงานหมุนเวียน เช่น แผงโซล่าเซลล์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านพลังงาน การใช้เครื่องมือในกระบวนการเพาะเลี้ยงที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นเพื่อลดการใช้พลังงานเพื่อความยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การวางแผนบริหารจัดการต้นทุนการผลิตอย่างเข้มงวดในทุกขั้นตอนการเพาะเลี้ยง การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการป้องกัน ควบคุมโรคระบาดในกุ้ง

- การมีศูนย์พ่อแม่พันธุ์กุ้งที่หลากหลาย เพื่อการพัฒนาสายพันธุ์กุ้งให้ได้สายพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมไทย ทนต่อโรค โตเร็ว รวมถึงการศึกษาวิจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมกุ้ง เช่น การวิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์น้ำ การรักษาโรคสัตว์น้ำ เป็นต้น

1.2 การส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเครือข่ายผู้เลี้ยงกุ้ง เพื่อร่วมมือกันแสวงหาวัตถุดิบและ/หรือปัจจัยการผลิต เพื่อให้ได้ส่วนลดหรือเงื่อนไขที่ดีกว่าในการจัดหาวัตถุดิบ และการบริหารจัดการการใช้วัตถุดิบให้มีประสิทธิภาพ

2. ด้านการตลาด

2.1 การกำหนดมาตรการเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพสินค้า ทั้งในส่วนของผลผลิตกุ้ง ตลอดจนวัตถุดิบ การบรรจุภัณฑ์หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต และการขนส่งสินค้าจนไปถึงผู้บริโภค อาทิ

- การสนับสนุนทางการเงิน รัฐบาลสามารถให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำหรือเงินสนับสนุนให้กับผู้เลี้ยงกุ้งเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

- การส่งเสริมเทคโนโลยีการเลี้ยงกุ้งและวัตถุดิบที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงกุ้ง การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการเลี้ยงกุ้งที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิต

- การสร้างมาตรฐานคุณภาพ กำหนดมาตรฐานคุณภาพกุ้งเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ราคากุ้งมีเสถียรภาพและสูงขึ้น

2.2 การร่วมมือกับค้าปลีก ค้าส่ง ในการรับซื้อสินค้า และเปิดโอกาสให้มีช่องทางการวางจำหน่ายสินค้าให้กับกลุ่มเกษตรกรรายย่อย เช่น การจัดให้มีพื้นที่สำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งมาวางจำหน่ายสินค้าในทุกเดือน หรือทุกสัปดาห์ เช่น Farmer Market สำหรับสินค้ากุ้ง (รวมอาหารทะเลอื่น ๆ) ทุกวันศุกร์หรือสุดสัปดาห์บริเวณห้างค้าปลีก/ค้าส่ง

2.3 การประชาสัมพันธ์ ภาครัฐช่วยส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์กุ้งไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ และ/หรือร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อสร้างกระแสความต้องการสินค้ากุ้ง เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่าน Influencer ร่วมกันกับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไทย การจัดงานเทศกาลอาหารที่ทำจากเมนูกุ้ง หรือจัดจำหน่ายสินค้ากุ้งทั้งสดและแปรรูปในงานเทศกาลต่างๆ

2.4 การขยายตลาดใหม่ นอกจากการรักษาตลาดส่งออกเดิม อาทิ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ควรมีการขยายตลาดไปยังตลาดส่งออกใหม่ อาทิ ตะวันออกกลาง แอฟริกา เพื่อลดการพึ่งพาเพียงไม่กี่ตลาด ที่ในอนาคตอาจจะต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคที่มาจากการมาตรการต่างๆ อาทิ มาตรการที่มิใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers) รวมไปถึงปริมาณความต้องการสินค้าที่ลดลงด้วยปัจจัยอื่นๆ เช่น จำนวนประชากร หรือการเผชิญกับคู่แข่งขันทางการค้า

2.5 การเจรจาทางการค้า ในระดับพหุภาคีและทวิภาคีเพื่อขยายตลาดส่งออก และการอำนวยความสะดวกทางการค้า รวมถึงการเจรจาผ่อนปรนในเรื่องของเงื่อนไขสินค้าที่มีความอ่อนไหว หรือสินค้าที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ และผลกระทบต่อสังคม เนื่องจากเป็นการกระทบต่อรายได้ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งรายย่อย

3. ด้านการบริหารจัดการ

3.1 การปรับปรุงกระบวนการ การดำเนินการตามมาตรฐานต่างๆ ภายในประเทศเพื่อสนับสนุนการส่งออก อาทิ

- การคุ้มครองผู้ใช้แรงงานตามมาตรฐานแรงงานสากล เพื่อใช้แสดงเป็นหลักฐานอ้างอิงว่าการใช้แรงงานในไทยมีความถูกต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่สากลยอมรับ ตั้งแต่กระบวนการเพาะเลี้ยงและการผลิตกุ้ง มีการจ้างงานที่เป็นธรรม ทั้งในส่วนค่าจ้าง และสวัสดิการ เพื่อป้องกันการใช้เป็นข้ออ้างของประเทศที่ใช้มาตรการกีดกันทางการค้า โดยการอ้างถึงการใช้แรงงานที่ผิดกฎหมาย หรือแรงงานที่ถูกละเมิด เป็นต้น

- การบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ การรักษาสภาพแวดล้อมทางทะเล เพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูอุตสาหกรรมกุ้งให้มีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งอาจมุ่งเน้นหรือให้ความสำคัญตั้งแต่ขั้นตอนการเพาะเลี้ยงหรือผลิตกุ้งอย่างยั่งยืนหรือเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (environmentally friendly aquaculture) ในขั้นตอนสำคัญ อาทิ

1) การเลือกสถานที่ต้องหลีกเลี่ยงระบบนิเวศที่ละเอียดอ่อน เช่น ป่าชายเลนและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อปกป้องการทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ

2) การใช้ระบบการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหลายชนิดแบบผสมผสานหรือเชิงบูรณาการ (Integrated Multi-Trophic Aquaculture หรือ IMTA)

3) ส่งเสริมการใช้ส่วนผสมอาหารกุ้งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเลือกใช้อาหารกุ้งที่มีปริมาณปลาป่นต่ำ และใช้แหล่งโปรตีนทางเลือกมากขึ้น เช่น ถั่วเหลืองหรือสาหร่าย เนื่องจากอาหารกุ้งจากปลาป่นได้จากการทำประมงตามธรรมชาติส่งผลให้เกิดการจับปลามากเกินไปและกระทบต่อระบบนิเวศ

4) การใช้ระบบการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแบบน้ำหมุนเวียน (Recirculating Aquaculture System หรือ RAS) เป็นเทคโนโลยีการจัดการน้ำขั้นสูงที่รีไซเคิลและบำบัดน้ำภายในฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ช่วยป้องกันการปล่อยมลพิษที่เป็นอันตรายออกสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ

5) การตรวจสอบพารามิเตอร์ด้านสิ่งแวดล้อม (ตัวบ่งชี้คุณภาพน้ำ เช่น ออกซิเจนละลายน้ำ pH แอมโมเนีย ไนไตรท์) อย่างสม่ำเสมอและการปฏิบัติตามการรับรองด้านความยั่งยืนถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเพาะเลี้ยงกุ้งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและความสมดุลของระบบนิเวศโดยรวม

- การปรับปรุงขั้นตอนและกระบวนการ รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการออกใบรับรองต่าง ๆ รวมถึงลดระยะเวลาและขั้นตอนให้มีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น

- การให้ความรู้แก่เกษตรกร ผู้ประกอบการ ตลอดห่วงโซ่การผลิตกุ้ง โดยเน้นในเรื่องการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการผลิตอย่างยั่งยืน การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ ระบบโลจิสติกส์ เพื่อช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและสามารถลดต้นทุนได้ในระยะยาว

****

บรรณานุกรม

1. *คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ (2566)* ***แผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. 2566 – 2570:*** *กระทรวงเกษตรและสหกรณ์*
2. *ธนาภรณ์ มังสังข์ และ จำเริญศรี ถาวรสุวรรณ (2563)* ***มาตรฐานกุ้งทะเลไทย มาตรฐานสากล แตกต่างกันอย่างไร?:*** *ศูนย์วิจัยสุขภาพสัตว์น้ำสงขลา กองวิจัยและพัฒนาสุขภาพสัตว์น้ำ กรมประมง*
3. *จริยา จิวาภิบาลธนากิจ กองนโยบายและแผนพัฒนาการประมง กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2564)* ***การศึกษาขีดความสามารถในการแข่งขันการส่งออกกุ้งของไทย A Study on Competitiveness of Thai Shrimp Export***
4. *กรมการค้าต่างประเทศ (2567)* ***สหรัฐฯ ประกาศแจ้งเปิดการทวนการเรียกเก็บอากรตอบโต้การการทุ่มตลาด (Anti-dumping Duty: AD) ประจำปีกับสินค้ากุ้งแช่แข็ง (Frozen Warmwater Shrimp) จากไทย*** *เข้าถึงได้จาก https://thaitr.dft.go.th/th/news/1417/detail*
5. ***สถานทูตสหรัฐและสถานกงสุลในประเทศไทย (2566) รายงานการค้ามนุษย์ประจำปี พ.ศ. 2566*** *เข้าถึงได้จาก https://th.usembassy.gov/th/our-relationship-th/official-reports-th/2023-trafficking-persons-report-thailand-th/)*
6. *Bureau of International Labor Affairs, U.S. Department of Labor* ***List of Products Produced by Forced or Indentured Child Labor*** *เข้าถึงได้จาก https://www.dol.gov/agencies/ilab/reports/child-labor/list-of-products?tid=5525&field_exp_good_target_id=5846&items_per_page=10*
7. *ดิศรณ์ งวนพันธ์ (2567)* ***รายงานสถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ ระหว่างเดือน มกราคม – มีนาคม 2567 กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มสินค้าเกษตรและกลุ่มอาหาร*** *สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ*
8. *สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) (2567)* ***มาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับฟาร์มเลี้ยงกุ้งทะเลและมาตรฐานห่วงโซ่การคุ้มครอง :ผลิตภัณฑ์กุ้งทะเลจากการเพาะเลี้ยงอย่างยั่งยืน*** *กระทรวงเกษตรและสหกรณ์*
9. *กรมประมง (2567)* ***กรมประมงแจง...กุ้งนำเข้าไม่ใช่เหตุกระทบราคาในประเทศ ชี้ราคากุ้งในประเทศผันผวนตามภาวะตลาดโลก พร้อมยกระดับมาตรการคุมเข้ม จังหวัดชายแดนป้องกันการลักลอบนำเข้าสินค้าผิดกฎหมาย*** *กระทรวงเกษตรและสหกรณ์*
10. *กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (2567)* ***รายงานภาวะสินค้าและโอกาสทางการค้าสินค้ากุ้งในตลาดสหรัฐฯ*** *กระทรวงพาณิชย์*
11. *กรมประมง (2566)* ***สถานการณ์กุ้งทะเลของประเทศเอกวาดอร์*** *เข้าถึงได้จาก https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20230503111337_1_file.pdf*
12. *มติชนออนไลน์ (2567)* ***สุดทน ‘บอร์ดกุ้งไทย’ ปล่อยนำเข้าจนราคาในประเทศตกต่ำต่อเนื่องวอน พาณิชย์-เกษตร แก้ไขเร่งด่วน , สงขลาพร้อมช่วยผู้เลี้ยงกุ้ง หลังออเดอร์หด ราคาดิ่งหนัก ผลกระทบนำเข้าจากต่างชาติ (2567) ‘ชมรมผู้เลี้ยงกุ้ง’ ยื่นหนังสือ ส.ส.ภท. แก้ราคากุ้งตกต่ำ จี้รัฐยกเลิกนำเข้ากุ้ง เพื่อช่วยเกษตรกร (2567)*** *สำนักข่าวมติชน*

13. ฐานเศรษฐกิจออนไลน์ (2567) **กุ้งราคาวูบหนัก วอนรัฐเร่งชดเชย 20 บาทต่อกก.ห่วง "โรคตัวใส" ทุบส่งออก** สำนักข่าวฐานเศรษฐกิจ
14. ไทยรัฐออนไลน์ (2566) **ปมกุ้งทะเลราคาร่วง กรมประมงแจงที่มา** สำนักข่าวไทยรัฐ
15. พิราภรณ์ วิทูรัตน์ (2567) **'กุ้ง' ล้นตลาด ทำราคาดิ่งหนัก ชำแหละห่วงโซ่อุปทาน 'ตลาดกุ้ง' ทั่วโลก** สำนักข่าวกรุงเทพธุรกิจ
16. BUREAU VERITAS IN THAILAND **รับรองความปลอดภัยของอาหารทะเล** เข้าถึงได้จาก https://www.bureauveritas.co.th/seafood-certfication
17. World Bank. (2566). **ข้อมูลการค้า HS หมายเลข 030613: การนำเข้าตามประเทศคู่ค้า** World Bank. เข้าถึงได้จาก https://wits.worldbank.org/trade/comtrade/en/country/EUN/year/2023/tradeflow/Imports/partner/ALL/product/030613
18. World Bank. (2566). **ข้อมูลการค้า HS หมายเลข 160520: การนำเข้าตามประเทศคู่ค้า**: World Bank. เข้าถึงได้จาก https://wits.worldbank.org/trade/comtrade/en/country/EUN/year/2023/tradeflow/Imports/partner/ALL/product/160520
19. กรมประมง. (2024). **สถิติผลผลิตการเลี้ยงกุ้งทะเลประจำปี 2566.** เข้าถึงได้จาก https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20240712152754_1_file.pdf
20. กรมประมง. (2023). **สถิติผลผลิตการเลี้ยงกุ้งทะเลประจำปี 2565.** เข้าถึงได้จาก https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20231103091333_new.pdf
21. กรมประมง. (2566). **สถานการณ์กุ้งก้ามกรามและผลิตภัณฑ์ปี 2556 2566.** เข้าถึงได้จาก https://www.fisheries.go.th/strategy/fisheconomic/Monthly%20report/สถานการณ์กุ้งก้ามกรามไตรมาส%204-2566-2.pdf
22. กรมประมง. (2566). **สถานการณ์กุ้งทะเล 9 เดือนแรก ปี 2566.** เข้าถึงได้จาก https://www.fisheries.go.th/strategy/fisheconomic/Monthly%20report/Shrimp/กุ้งทะเล%209%20เดือนแรก%2520ปี%202566%20(เสร็จ).pdf
23. ผู้ชวยศาสตราจารย เฉลิมชนม ไวศยดำรง **The global GS1 Traceability Standard ระบบมาตรฐานการสอบยอนกลับสากล:** กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ https://www-old.dpim.go.th/articles/article?catid=136&articleid=321
24. วินิจ ตันสกุล (2567) **การเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลอย่างยั่งยืน: แนวทางการปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม:** AQUADAPT เข้าถึงได้จาก https://aquadapt.org/
25. สำนักข่าวเทคโนโลยีชาวบ้าน. (2566). **ประมงชี้แจงเหตุราคากุ้งขาวแวนนาไมตกต่ำ** เข้าถึงได้จาก https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_252052

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1 ต้นทุนการผลิตกุ้งขาวแวนนาไม ปี 2557-2567

ปี	ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่/รุ่น)	ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่/รุ่น)	ต้นทุนต่อไร่ (บาท/ไร่/รุ่น)	ต้นทุนต่อกิโลกรัม (บาท/กก.)
2557	197,598	15,152	212,750	108.46
2558	198,061	15,073	213,134	116.94
2559	192,338	15,073	207,411	121.06
2560	195,679	14,996	210,676	119.55
2561	198,208	14,996	213,205	119.51
2562	199,169	14,996	214,166	118.20
2563	194,605	14,996	209,601	115.68
2564	197,967	14,996	212,963	117.53
2565	214,211	14,996	229,207	126.50
2566	218,913	14,996	233,910	129.09

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ภาคผนวก 2 การแบ่งกลุ่มสินค้ากุ้งและผลิตภัณฑ์

หมวดหมู่ผลิตภัณฑ์	HS Code
1) กุ้งมีชีวิต สด แช่เย็น แช่แข็ง	03061711000, 03061719000, 03061721001, 03061721090, 03061722001, 03061722090, 03061729001, 03061729090, 03063510000, 03063520000, 03063530000, 03063611000, 030612000, 03063613000, 03063619000, 03063621000, 03063622000, 03063623000, 03063629000, 03063631000, 03063632000, 03063633000, 03063639000
2) กุ้งแห้ง ใส่เกลือหรือแช่น้ำเกลือ	03069530001
3) กุ้งต้มหรือนึ่ง	03069521000, 03069529000, 0306953002
4) กุ้งบรรจุภาชนะที่อากาศผ่านเข้าออกไม่ได้	16052990001, 16052990002, 16052990003, 16052990090
5) กุ้งปรุงแต่งหรือทำไว้ไม่ให้เสีย	03069530090, 16052100001, 16052100002, 16052100003, 16052100004, 16052100090, 16052920000, 16052930000, 16052990004

ภาคผนวก 3 ขั้นตอนการส่งออกกุ้งแช่เย็น และแช่แข็ง

ขั้นตอนการส่งออกกุ้งแช่เย็น และแช่แข็ง ผู้ส่งออกต้องดำเนินการโดยสรุป ดังนี้

1) ขออนุญาตและจดทะเบียนเป็นผู้มีอาชีพในการประมง การค้าสินค้าสัตว์น้ำ และอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ สำนักบริหารจัดการด้านการประมง กรมประมง

2) สมัครเป็นสมาชิกสมาคมอาหารแช่เยือกแข็ง

3) ตรวจสอบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร ตรวจสอบและรับรองต้นทุนการผลิต กองบริหารการนำเข้าและรับรองถิ่นกำเนิด กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

4) ขอหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า สำนักบริการการค้าต่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ

5) ขอหนังสือรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์จากหน่วยงานต่างๆ ตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า

6) ผ่านพิธีการศุลกากร

- ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ผ่านพิธีการศุลกากร ทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Paperless)
- ส่งข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากร

7) ส่งออก

8) บริหารสิทธิประโยชน์ภาษีอากร ตามที่ผู้ส่งออกได้รับ เช่น BOI, 19 ทวิ, FREE ZONE

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

กระทรวงพาณิชย์
Ministry of Commerce

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
Trade Policy and Strategy Office

tpso_webmaster@moc.go.th

0 2507 7895

563 ถนนนนทบุรี ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี 11000.

https://tpso.go.th